

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Skogsmästarskolan

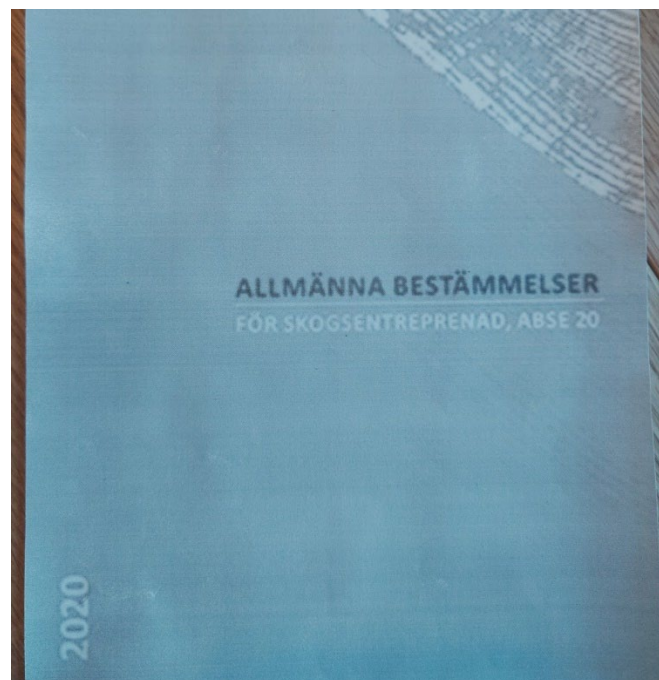

Utvärdering av ABSE 20

Evaluation of ABSE 20

HAMPUS ANDERSSON

VICTOR BLOMGREN

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp

Serienamn: Examensarbete/ SLU, Skogsmästarprogrammet 2024:22

SLU-Skogsmästarskolan

Box 43

739 21 SKINNSKATTEBERG

Tel: 0222-349 50

Utvärdering av ABSE 20

Evaluation of ABSE 20

Hampus Andersson

Victor Blomgren

Handledare: Joakim Blücker, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: Staffan Stenhag, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kursansvarig institution: Skogsmästarskolan

Kurskod: EX0938

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2024

Omslagsbild: Bild på försättsblad av ABSE 20. Foto: Victor Blomgren

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Serietitel: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet

Delnummer i serien: 2024:22

Nyckelord: APSE, Beställare, Utförare

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

Sammanfattning

I Sverige sker 90 procent av det operativa skogsbruket på entreprenad. ABSE 20 är det grundavtal som används av flera parter inom branschen. Avtalets syfte var att tydliggöra hur upphandlingar och ansvarsfördelningen mellan parterna ska gå till och ses idag som det avtal som i viss mån är juridisk grund för hela Sveriges skogsbransch.

Denna studie har fokuserat på att utvärdera avtalet genom kvalitativa djupintervjuer med tre beställare och tre utförare inom skogsbranschen. För att få perspektiv har även en extern beställare intervjuats som idag inte använder sig av avtalet.

Studien visar hur parterna arbetar inom olika områden. Det ger en bild av eventuella olikheter och likheter i hur parterna hanterar situationer som påverkar både utförare och beställare. De resultat som studien kommit fram till är att tolkningsproblem förekommer vilket riskerar att påverka parterna negativt både ekonomiskt och samarbetsmässigt. I ABSE 20 används i dag meningen *"I god tid"* för att beskriva när arbetsinstruktionen, i denna studie kallad traktordirektivet, ska vara utföraren till handa. Utförare respektive beställare har en samsyn att det är ett problem när denna handling inte lämnas i tid för att utföra de uppgifter som åligger utföraren. Studien visar även att verksamhetsområdet är en del som upplevs som viktig, framför allt för utförarna. När maskinförarna får långa avstånd till arbetet riskerar de att i stället byta till andra branscher vilket även beställarna ser som ett problem. Parternas skyldigheter och kriterier för genomförande avtalas generellt i uppdragsbeskrivningen och vilken ersättning som ska utgå regleras i ersättningsbilagan. Därför ger studien förslag om att ordningen på de olika avtalshandlingarna borde ändras, så att kontraktshandlingen följs av ersättningsbilagan, därefter uppdragsbeskrivningen och sedan ABSE 20. Det skulle förutom juridisk giltighet vid motsägelsefulla uppgifter i handlingarna, visa tydligare att de avtalade överenskommelserna är av större dignitet och gällande före de allmänna bestämmelserna.

Utöver detta finns anledning till att utbilda APSE-användare mer, för det finns en ovisshet i vilka möjligheter som faktiskt redan finns tillgängliga hos både beställare och utförare.

Nyckelord: Traktordirektiv, framförhållning, verksamhetsområde

Abstract

In Sweden 90 percent of the operative forestry is outsourced. ABSE 20 is the basic agreement that is used by multiple parties within the industry. The agreement was written with the aim to clarify how the procurement and the distribution of responsibilities between the parties should take place and is seen as the agreement that in part is the legal ground for the entire Swedish forest industry.

This study has been focused on evaluating the agreement through in-depth interviews with three client and three contractors. To get perspective one extern client has also been interviewed that is not using the same agreement.

The study shows how the parties work within different areas. It gives a picture of possible differences and similarities in how the parties handles situations that affect both the client and the contractor. The results this study concluded are that interpretation issues occurs which risk affecting both parties negatively both financially and cooperatively. In the agreement the line "*in good time*" is used to describe when the work instruction, in this study known as harvest plan shall be given to the contractor. Both the contractor and the client realize the issue when this document is not given in time to do the tasks the contractor shall do. The study also shows that the area of operation is a part that is vital for especially the contractors. When the machine operators get long distances to work the risk increase that they change to a different industry, which the clients also see as a problem. Both parties' obligations and criteria for carrying through is generally agreed in appendix. Hence this study will give the suggestion to change the order between the documents. The agreement should be followed by the compensation appendix, then the assignment description and then the ABSE 20. This would give greater legal validity when the documents contradict each other. This would give the agreement in the appendix greater dignity compared to ABSE 20.

In addition, there is reason to educate APSE users, since the study shows that there is uncertainty on what opportunities are already available.

Key words: Harvest plan, planning, area of operation

Förord

Vi vill tacka de informanter som ställde upp i den här studien. Utan er medverkan hade detta arbete inte kunnat genomföras. Tack till vår uppdragsgivare Skogforsk, utan er skulle författarna inte kunna hålla intervjuerna med den geografiska spridningen studien haft. Tack till Martin Carlsson för hjälp med kontakt av intressanta informanter. Vi vill också tacka vår handledare för all hjälp att förstå delar av de komplexa situationer som kan uppstå mellan utförare och beställare.

Hampus & Victor.
Skinskatteberg, augusti 2024.

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 UTDRAK UR ABSE 20	2
1.3 TIDIGARE FORSKNING	3
1.3.1 EKONOMI	3
1.3.2 TRAKTDIREKTIV	4
1.4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
1.4.1 FRÅGESTÄLLNINGAR	4
2. MATERIAL OCH METODER	6
2.1 URVAL	6
2.2 TILLVÄGAGÅNGSÅTT	6
2.3 DATAINSAMLING	7
2.4 ANALYS	8
3. RESULTAT	10
3.1 POTENTIELLA TOLKNINGSPROBLEM I ABSE 20	10
3.1.1 DEFINITION AV VERKSAMHETSOMRÅDE	10
3.1.2 DEFINITION AV "I GOD TID"	11
3.1.3 INNEHÅLL I TRAKTDIREKTIVEN	12
3.1.4 EXTERN BESTÄLLARES BEDÖMNING AV TOLKNINGSPROBLEMEN.	13
3.2 LÖNSAMHETSFÖRBÄTTRINGAR INOM ABSE 20	14
3.2.1 EFFEKTIVISERING AV APTERINGSBESTÄMMELSER	15
3.2.2 PREMIERING AV KVALITET I UPPDRAGEN	16
3.2.3 MER SJÄLVSTÄNDIG ENTREPRENAD	17
3.2.4 GEMENSAMMA LÖNSAMHETSFÖRBÄTTRINGAR	18
3.3 AVSTEG, AVVIKELSER OCH ÄNDRINGAR I ABSE 20	18
3.3.1 UPPLEVDA OLÄGENHETER MED ABSE 20 AVTALET	19
3.3.2 HANTERING AV AVVIKELSER	19
3.4 UTVECKLINGSFÖRSLAG FRÅN INFORMANTERNA	21
4. DISKUSSION	22
4.1 FÖRBÄTTRINGSFÖRSLAG	22
4.1.1 TYDLIGGÖRANDE AV VERKSAMHETSOMRÅDE	22
4.1.2 "I GOD TID"	22
4.1.3 TYDLIGGÖR ETT MINIMUMKRAV AV VAD SOM SKA INGÅ I TRAKTDIREKTIVEN	23
4.2 KRITISK GRANSKNING	24
4.2.1 FÖRDELAR	24
4.2.2 NACKDELAR	24
4.3 POTENTIELLA TOLKNINGSPROBLEM	25
4.3.1 DEFINITION AV VERKSAMHETSOMRÅDE	26

4.3.2 DEFINITION AV "I GOD TID"	26
4.3.3 INNEHÅLL I TRAKTDIREKTIVEN	26
4.4 LÖNSAMHETSFÖRBÄTTRINGAR INOM ABSE 20	27
4.4.1 EFFEKTIVISERING AV APTERINGSBESTÄMMELSER	27
4.4.2 PREMIERING AV KVALITET I UPPDRAGEN	27
4.4.3 MER SJÄLVSTÄNDIG ENTREPRENAD	28
4.4.4 GEMENSAMMA LÖNSAMHETSFÖRBÄTTRINGAR	28
4.5 AVSTEG, AVVIKELSER OCH ÄNDRINGAR I ABSE 20	28
4.5.1 UPPLEVDA OLÄGENHETER MED ABSE 20 AVTALET	28
4.5.2 HANTERING AV AVVIKELSER	28
4.5.3 UTVECKLINGSFÖRSLAG FRÅN INFORMANTERNA	29
4.6 SLUTSATS	29
REFERENSER	31
<hr/>	
BILAGOR	32

1. Inledning

Studiens författare har ett gemensamt förflutet som anställda maskinförare och studerar nu till skogsmästare. Därav är uppgörelse och kommunikation mellan utförare och beställare av stort intresse. I Skogsmästarskolans utbildning presenterades APSE, avtalspaket för skogsentreprenad, där studenterna fick träna på att använda detta paket för att förhandla med varandra. Tanken väcktes på att i form av ett examensarbete utvärdera hur avtalspaketet men framför allt grundavtalet ABSE 20 upplevs av olika berörda parter.

1.1 Bakgrund

Sveriges operativa skogsbruk bygger till 90 procent på entreprenad (*Skogforsk* u.å.a). Entreprenadskogsbruket som det bedrivs i dag, började dominera under de sista årtiondena av 1900-talet i Sverige. Det var under den tiden drivningsarbetet alltmer började kontrakteras till entreprenadföretag. Innan dess var skogsbolag, stora skogsägare och skogsägarföreningar de som huvudsakligen bedrev drivningsarbetet. I dag är det vanligt att en del av ansvaret och funktionen stannar hos beställaren. Det ger dem inflytande över teknik, pris och materialval. Detta kallas för partiell outsourcing (Eriksson et al. 2019).

Hösten 2007 samlades SMF Skogsentreprenörerna och flera av branschens skogsbolag för att arbeta fram en standardiserad mall. Tanken var att denna mall skulle underlätta köp och försäljning av entreprenadtjänster i skogsbruket. Ett syfte med arbetet var att ge större juridisk trygghet i avtalen. Detta skulle leda till att få mer tid till värdeskapande produktion. Resultatet av detta blev APSE. I paketet finns två delar, ABSE, allmänna bestämmelser för skogsentreprenad, vilket är branschens generella avtalsvillkor. Den andra delen består av mallar för att specifikt beskriva den aktuella entreprenaden (*Skogforsk* u.å.a). ABSE lanserades 2009 och kallades därför ABSE 09. Senare har bestämmelserna reviderats. Den reviderade versionen heter ABSE 20.

Ett av syftena med ABSE 20 är att uppnå en balanserad riskfördelning mellan parterna. Avtalet innehåller åtta kapitel som reglerar exempelvis beställarens och utförarens skyldigheter, tidsramar, underrättelseskyldighet, stilleståndsersättning och betalning (*Skogforsk* u.å.b). Trots detta har produktionsökningen för utförare av drivningsentreprenad stagnerat. Samtidigt ökar kraven på utförandet genom ökad miljöhänsyn, nya certifieringskrav samt ökade leveranskrav till industrin. Detta har lett till ökad press på både beställarens produktionsledare, planering av uppdrag samt utföraren. För att samarbetet ska fungera behöver parterna ökad samverkan med dialog och rutiner för att förbättra framförhållningen i planeringen (Woxblom et al. 2021). I planeringen är traktdirektivet ett av de viktigaste dokumenten. Det är en arbetsinstruktion som beställaren lämnar till utföraren. Utformningen av dessa varierar i dag beroende på vem som upprättat det. Gemensamt är att det ska framgå vad som gäller för den aktuella trakten. I ABSE 20 står det att:

”Beställaren är skyldig att överlämna traktordirektiv i god tid innan traktuppdrag påbörjas. Av traktordirektiv skall tydligt framgå vad som gäller i för varje specifikt objekt” (Mörk et al. 2017).

Virkesmarknaden är konjunkturkänslig. Vid konjunkturuppgång får skogsindustrin svårigheter att inhandla virke och vid konjunkturedgång får de stor tillgång på virke. Variationen gör att det ibland blir svårt att förse industri och entreprenörer med råvara och trakter (Ericsson 1996). De utförare som äger skogsmaskiner har oftast långa investeringar och tar stora finansiella risker. Samtidigt kräver industrin kortare flödestider och mer exakt angiven leveranstid vilket gör att risken för produktionsstopp ökar (Johannesson & Sääf 2017).

1.2 Utdrag ur ABSE 20

Så här står det i ABSE 20:

”ABSE 20 bygger på en balans mellan rättigheter och skyldigheter som syftar till att uppnå en balanserad riskfördelning mellan parterna. Ändringar i dessa bestämmelser bör därför undvikas. Genom införandet av s.k. täckbestämmelser har det dock lämnats öppet för parterna att ändra vissa bestämmelser i ABSE 20 utifrån förhållandena i varje enskild upphandling.”

”I samband med framtagandet av ABSE 20 har stor vikt lagts vid att skapa en större klarhet och tydlighet i avtalstexten.”

I Figur 1 nedan visas 1 kap. 2 § i ABSE 20.

Kontraktshandlingar	§ 2	<p>Kontraktshandlingarna kompletterar varandra om inte omständigheterna föranleder annat. Vid motstridiga uppgifter eller föreskrifter i handlingarna gäller de i följande ordning om inte omständigheterna uppenbarligen föranleder annat:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Avtalspaket:<ol style="list-style-type: none">1.1 kontrakt1.2 ABSE 201.3 bilagd överenskommen ersättningsblankett1.4 bilagd uppdragsbeskrivning1.5 bilagd överenskommen checklista1.6 övriga bilagda eller återopade handlingar2. Anbudshandlingar:<ol style="list-style-type: none">2.1 anbud2.2 ifylld checklista2.3 prissatt ersättningsblankett2.4 övriga handlingar3. Förfrågningsunderlag:<ol style="list-style-type: none">3.1 uppdragsbeskrivning3.2 checklista3.3 ersättningsblankett3.4 övriga handlingar <p>Om det i en och samma handling förekommer mot varandra stridande uppgifter eller föreskrifter, ska den uppgift eller föreskrift som medför lägst kostnad för entreprenören gälla, om inte omständigheterna uppenbarligen föranleder annat.</p>
----------------------------	------------	---

Figur 1. Hierarkin mellan de olika handlingarna i APSE.

I 2 kap. 3 § 3st. står det ”Entreprenören är skyldig att beakta beställarens intressen och fullgöra sin uppgift så att beställaren erhåller bästa produktionstekniska och ekonomiska resultat.”

I 2 kap. 4 § står det om verksamhetsområde. ”Entreprenören har rätt att disponera de trakter som omfattas av avropade traktuppdrag samt i övrigt nyttja verksamhetsområdet på det sätt som erfordras för entreprenadens utförande.”

Underentreprenörer tas upp i 3 kap. 8 § 1st. ”Entreprenören får inte anlita underentreprenör utan beställarens skriftliga medgivande.”

5 kap. 11 § ”Beställaren ska utan dröjsmål underrätta entreprenören då denne upptäcker fel och brist, eller skada på grund av fel och brist. Beställaren är ersättningskyldig för den merkostnad som för sent framställd underrättelse orsakar entreprenören.”

5 kap. 12 § handlar om ansvar för bland annat underentreprenörer. ”Entreprenören ansvarar för underentreprenörs arbete som för eget arbete.”

I 6 kap. 3 § 1st tar upp stilleståndsersättning. ”Om inte annat överenskommits i kontraktshandlingarna ska beställaren betala stilleståndsersättning till entreprenören, om entreprenören är oundgängligen förhindrad att utföra fortsatt arbete på grund av omständighet som beror på beställaren eller någon som beställaren svarar för.”

I ABSE 20 nämns beställare 67 gånger och entreprenör 105 gånger.

1.3 Tidigare forskning

I Skogforsks arbetsrapport nr 953, skriven av Tomas Johannesson och Malin Sääf, beskrivs beställarsidans kunskap och syn på entreprenörer av skogliga tjänster. Skogsentreprenörerna (SE), har fått ge sitt och sina medlemmars perspektiv på frågorna. Resultatet av undersökningen var att beställarsidan:

- Ser en stor variation i utförarnas ekonomiska läge, ofta kopplat till olika strategier och olika ekonomisk medvetenhet i det egna företaget.
- Ser personerna bakom företagen som yrkesskickliga, lojala och duktiga problemlösare med skog och skogsbruk som livsstil.
- Ser nytta och behov av förstärkt samverkan mellan parterna.

Beställarsidan såg utvecklingsbehov inom ett flertal områden och påpekar att utvecklingen redan börjat med förbättrat samarbete och krav på tätare dialog. SE bekräftade det resultat som rapporten kommit fram till (Johannesson & Sääf 2017).

1.3.1 Ekonomi

Birger Eriksson och Lars Eliasson har i arbetsrapport nr 1147 från 2023 från Skogforsk utrett det ekonomiska läget för skogsaktörerna. De jämför utvecklingen mellan 2019 och 2021. Av rapporten framkom att:

- I gruppen entreprenörer inom skogsvård 2021 uppgick medianvinstmarginalen till sju procent varav 25,8 procent fick negativt resultat.
- I gruppen drivningsföretag uppgick medianvinstmarginalen till sju procent varav 27 procent fick negativt resultat.
- Skogsförvaltande företag fick en medianvinstmarginal på 13,1 procent varav 31,8 procent fick negativt resultat.
- Medianvinstmarginalen 2021 i sågverksföretag låg på 11,4 procent. Andelen sågverksföretag som fick negativt resultat var 18 procent.

Lönsamheten för entreprenörerna hade inte utvecklats mycket under åren 2019 – 2021. Sågverksföretagens lönsamhet hade ökat från 5,2 till 11,4 procent (Eriksson & Eliasson 2023).

1.3.2 Traktdirektiv

Skogforsk har i arbetsrapport nr 943 skriven av Anders Mörk, Malin Sääf och Petrus Jönsson 2017 utrett förslag till riktlinjer för bättre traktdirektiv. Undersökningen tittade på 180 traktdirektiv från nio företag i Sverige. Studiens mål var att kunna ge förslag på hur mer strukturerade traktdirektiv skulle kunna utformas. Resultatet av undersökningen visar att:

- Det finns en stor spridning bland beställare för hur traktdirektiven utformas.
- Det var vanligt att information saknades helt och i flera fall presenterades informationen i en ologisk ordningsföljd.
- Studien såg goda möjligheter till att utforma traktdirektiven så att det blir lättare för läsaren att hitta olika information. Detta genom att exempelvis dela in informationen i fyra kategorier och sedan använda olika färger för olika typer av information.

Dessa åtgärder skulle enligt studien skapa förutsättningar för att viktig information ska nå läsaren. Kvalitén höjs därmed på uppdraget och prestationen ökar för entreprenören (Mörk et al. 2017).

1.4 Syfte och Frågeställningar

Syftet med denna studie är att hitta underlag för justering av ABSE 20 där eventuella problem mellan parterna kan belysas och eventuella lösningar föreslås för att tydliggöra samarbetet och öka produktiviteten. Studien genomfördes som en kvalitativ studie med beställare och utförare vilka använder sig av ABSE 20. Intervjuer utfördes för att få en fördjupad kunskap, något som annars riskerar att förbises om valet i stället fallit på en kvantitativ studie.

1.4.1 Frågeställningar

För att utvärdera avtalet ABSE 20 har studien huvudsakligen fokuserat på följande frågeställningar:

- Hur skulle ABSE 20 kunna förtydligas för att minska risken för oklarheter i avtalen?
- Hur kan delar av ABSE 20 ändras för att öka lönsamheten för båda parter?
- Hur går parterna till väga då de frångår den standardiserade mallen, vilka är anledningarna till ändringarna och finns det vanligt förekommande ändringar vilka gör att standarden behöver uppdateras?

Studien ämnar svara på dessa frågeställningar genom djupintervjuer.

2. Material och metoder

Studien genomfördes som en kvalitativ studie. Detta för att erhålla en djupare förståelse för de problem som kan uppstå, samt för att fånga upp eventuell utvecklingspotential för ABSE 20 som annars riskerar att förbises med en kvantitativ metod (Wide & Hakeberg 2021). Studien har genomförts med semistrukturerade djupintervjuer. Den studentlitteratur som användes för att genomföra djupintervjuerna och efterföljande bearbetning är boken *Kvalitativa metoder – helt enkelt!* (2021), en antologi med forskare inom kvalitativa metoder. Studiens författare har även läst Jan-Axel Kyléns bok *Att få svar – intervju, enkät, observation* (2004), studentlitteratur inom kvalitativa studier samt Alan Brymans bok *Samhällsvetenskapliga metoder* upplaga 3 (2018).

2.1 Urval

För att få svar på studiens frågeställningar krävdes informanter som arbetat eller använt sig av ABSE 20. Tanken var att erhålla förståelse för både beställares och utförarens syn på avtalet. Önskemålet var även att ha en variation av beställare, storlek på utförare samt en geografisk skillnad för att få en överskådlig syn på svaren. För att få ytterligare bredd på svaren skulle en extern beställare som inte avtalar enligt ABSE 20 kontaktas. För att avgränsa arbetets omfattning begränsades arbetet till utförare av drivning.

För att erhålla lämpliga informanter till intervjun fick författarna hjälp av handledare Joakim Blückert och kontaktpersonen Martin Carlsson i APSE kommittén. De hänvisade till lämpliga personer att intervjua och författarna valde ut sju av dessa. Åtta personer kontaktades först via e-post. Fyra besvarade e-postkontakten, en tackade nej och tre tackade ja. Sex personer kontaktades via telefon varav två hänvisade vidare till andra personer och fyra tackade ja. De informanter som tackade ja till intervjun var tre entreprenörer inom drivning som tecknat ABSE-avtal. Två från mellersta Sverige och en från norra Sverige. Tre beställare som använder sig av ABSE 20 varav två från mellersta Sverige och en från norra Sverige. Utöver detta tillkom en beställare från södra Sverige som inte använder sig av ABSE 20.

2.2 Tillvägagångsätt

I förfrågan om medverkan till informanterna meddelades det att detta skulle vara en utvärdering av ABSE 20 avtalet. Information sändes till respektive informant om vilka författarna är och att studien skulle genomföras som ett examensarbete Vid SLU Skogsmästarskolan. Informanterna informerades om hur den semistrukturerade djupintervjun skulle gå till och vilken tidsåtgång som förväntades. Innan intervjuerna bokades, krävdes det att studiens arbetsplan godkändes av kursledare. Detta skedde tisdagen den 18 juni 2024 och intervjuerna kunde bokas in.

Hampus Andersson beslutades vara den som intervjuar och Victor Blomgren skulle föra anteckningar på samtliga intervjuer. Då Skogsmästarskolan vid tidpunkten för denna rapportskrivning hade krav att intervjuer ska genomföras på

plats och informanterna är spridda i landet behövde intervjuerna delas upp på två veckor. De tre första intervjuerna genomfördes i norra Sverige vecka 26 2024 för att veckan därefter transkriberas. Veckan efter de första intervjuerna transkriberats genomfördes intervjuerna i mellersta och södra Sverige därefter transkriberades de sista intervjuerna.

2.3 Datainsamling

För att få svar på studiens huvudfrågor och få en djupare förståelse för vad som kan uppstå i företagen bröts huvudfrågorna ner i detaljfrågor. Den semistrukturerade metoden som användes innebar att intervjuerna använder en intervjuguide (Bilaga 1). Intervjuerna ger också möjlighet att variera ordningsföljden samt ställa fördjupande frågor som kan vara aktuellt utifrån de svar som ges på intervjun (Bryman, A. 2018). Som ett komplement till intervjuguiden skrevs en frågelista med de punkter som påtalats som eventuella problemområden. Frågorna hade delar som både var öppna för egna reflektioner, frågor som uppdragsgivarna ville ha svar på och de frågor som författarna själva ville ha svar på.

Då det är två olika parter skrevs två olika frågelistor. En som var anpassad till beställare och en som anpassats till utförare. Frågorna och hur de var formulerade genomarbetades tillsammans med handledare. Efter det fick en extern utförare gå igenom frågorna och komma med synpunkter varefter de skickades ut till intervjudeltagarna via mejl. Frågorna som ingick i intervjun ligger som Bilaga 2 och 3. I mejlet informerades att informanten får komma med egna tankar och önskemål om egna frågor som de funderat på gällande ABSE 20.

Då denna studie är en utvärdering där bland annat utvecklingsområden ska undersökas valde författarna att försöka begränsa intervjutiden till cirka en timme. Detta för att få djupare svar och förhoppningsvis kunna hitta delar med förbättringspotential. Det är viktigt att intervjun sker på en plats där informanten känner sig trygg (Wide & Hakeberg 2021). Därför skedde intervjun på den plats där informanten valt; ofta på kontor men i ett fall blev det i en sommarstuga och i ett fall ute i skogen. Då detaljfrågorna skickats ut i förväg gavs informanten möjlighet att fundera och vid behov rådfråga en kollega som var bättre insatt i sakfrågan. Intervjuerna genomfördes sedan enligt trattmodellen. Trattmodellen innebär att intervjun delas in i sex olika steg (Kylén 2004).

- Första steget var en presentation av författarna, kandidatarbetet, upplägget på intervjun samt hur lång intervjun beräknades vara. Informanten meddelades i förväg att intervjun kommer spelas in men detta påtalades igen i början av intervjun. Författarna meddelade att det som spelats in skulle transkriberas. Om informanten godkände detta påbörjades intervjun med att informanten presenterade sig själv och sin arbetsroll.
- Steg två innebar att informanten fick svara fritt på de detaljfrågor som skickats ut.
- Steg tre innebar att gå in mer på detaljer som informanten sagt i steg två. Det var av intresse för undersökningen att förstå mer av de

problem som kan uppstå. Det kunde röra sig om exempel eller en önskad beskrivning av det som sagts.

- Steg fyra innebar att en kontroll av det som sagts utfördes, det kunde vara om informanten till exempel gett två motstridiga uppgifter. Då är det viktigt att reda ut vad denne menar eller om något blivit fel. Här kunde författarna i sin roll som intervjuare ibland leda informanten för att pröva hållbarheten i det som sagts tidigare.
- Steg fem skedde först efter intervjun. Här gavs informanten möjlighet att ställa frågor om den undersökning som gjorts. Svar på detta gavs i den mån det var möjligt och det berättades vart de kan förvänta sig att kunna tillgodose sig undersökningen.
- Steg sex innebar att författarna tackade för intervjun samt talade om vad som kom att hända framöver. Informanten meddelades om att de gärna fick kontakta författarna om de undrar eller om de vill tillägga något. Sedan var intervjun klar.

Ljudet från intervjuerna spelades in med författarnas två telefoner. Filerna lagrades på telefonen samt en gemensam Teamsgrupp som endast författarna och handledare hade tillgång till. Ljudfilerna transkriberades med hjälp av Microsoft Word 365:s transkriberingsverktyg men behövde korrigeras av författarna där båda kontrollerade och redigerade programmets missar. De transkriberade filerna sparades sedan i tidigare nämnd Teamsgrupp. Av informanterna fick författarna medgivande att använda namn men författarna valde att i stället benämna de som utförare och beställare i denna studie enligt Tabell 1 nedan. Totalt pågick datainsamlingen i tre veckor, från inbokning av intervju till sista transkribering.

Tabell 1. Intervjuer.

Intressentkategori	Datum för intervju	Intervjusätt	Intervjulängd
Utförare A	29/6-2024	Fysiskt möte	58 min
Utförare B	8/7-2024	Fysiskt möte	76 min
Utförare C	10/7-2024	Fysiskt möte	28 min
Beställare A	28/6-2024	Fysiskt möte	63 min
Beställare B	8/7-2024	Fysiskt möte	76 min
Beställare C	28/6-2024	Fysiskt möte	43min
Beställare D Extern	9/7-2024	Fysiskt möte	61 min

2.4 Analys

Intervjuerna som visas i Tabell 1 spelades in för att förenkla transkriberingen. Den transkriberade texten kunde sedan analyseras genom tematisk analys. Först lästes anteckningarna som noterades under intervjuerna igenom. Detta gjordes i samband med att de transkriberade intervjuerna lästes igenom samt att ljudupptagningen lyssnades igenom ett flertal gånger för att inte gå miste om någonting.

Ett dokument skapades för utförare samt ett för beställare där alla transkriberade intervjuer sparades. De olika utförarna och beställarna fick varsin färg på respektive text i dokumenten för att enklare få en överblick vilken informant som svarade vad på de olika detaljfrågorna. I dokumenten sorterades sedan svaren utifrån informanternas detaljfrågor för att lättare kunna hitta teman och mönster i svaren.

Därefter grupperades och kategoriserades svaren utifrån innehåll med markeringsfärger. Utifrån de relevanta och markerade svaren gick det sedan att urskilja samband, likheter och skillnader hos informanterna. Genom att skilja på utförarnas och beställarnas svar gick det att se skillnader och likheter mellan de olika grupperna likväl som inom de olika parterna. Utifrån intervjuens detaljfrågor kategoriserades svaren sedan in i olika matriser (se Bilaga 4) som besvarade delar av rapportens huvudfrågor. En sammanfattning av de olika intervjuerna skrevs slutligen ihop dels för utförare och dels för beställare vilket utgjorde studiens huvudsakliga resultat.

3. Resultat

Intervjuerna gav följande resultat som presenteras i enlighet med rapportens frågeställningar. Följande sammanfattningar av intervjuerna tar hänsyn till de sex informanterna som har kontrakt med ABSE 20. Den externa beställaren tas upp i egna stycken där det uttryckligen står om extern beställare.

3.1 Potentiella tolkningsproblem i ABSE 20

Intervjuns utförare tycker inte att ABSE 20 är lika balanserat som beställarna. En utförare är osäker på om det var på grund utav att denne var partisk. Två av utförarna har en förståelse att de har ett del ansvar eftersom de utför arbetet. De har samtidigt ett avtal att luta sig tillbaka mot, vilket leder till att de känner en säkerhet.

Intervjuns beställare som använder ABSE 20 är nöjda med avtalets fördelning. En beställare uppger däremot att då denne först läste igenom ABSE såg det ut som att utföraren hade mer ansvar. Både informanter från utförare och beställare anser att det samtidigt är den som utför arbetet, som är sist på plats, som kan dra i handbromsen i sista sekund om det skulle behövas.

”Entreprenören ser ju varenda kvadratmeter av det man ska göra. Det gör ju inte en traktplanerare, en köpare eller någon annan så att det ser ut så kanske inte är helt orimligt heller att det blir tydligt att det är ett viktigt ansvar.” Beställare C.

3.1.1 Definition av verksamhetsområde

Både utförare och beställare anser att de flesta utförare har ett ”hemområde” men att det är svårt att definiera hemområde. En annan definition är verksamhetsområde som ABSE 20 definierar som *”det geografiska område inom vilket traktuppdrag kommer att utföras”*. Två beställare och två utförare definierar deras ”hemområde” för utförarna utgår ifrån utförarens garage eller en avtalad plats. Förslag på hur ett ”hemområde” skulle definieras preciseras antingen i mil eller i minuter. Då svaren anges i mil är definitionen fem till tio mil. Hos en beställare arbetas det för att maskinförarna ska ha maximalt en timme i bil enkel väg till arbetet. I det fallet räknas verksamhetsområdet utifrån maskinförarens bostad. På platser där det förekommer stor konkurrens om avverkningarna leder det till svårigheter att erbjuda ett verksamhetsområde med körtid under en timme. Då utförarna behöver åka utanför sitt verksamhetsområde blir det ofta en separat uppgörelse. Alternativet är att ett ekonomiskt tillägg finns inskrivet i avtalet vid de tillfällen utföraren lämnar verksamhetsområdet.

Beställarna är eniga om att en restid på en timme, eventuellt vid enstaka tillfällen 1,5 timme enkel väg, är vad utföraren får förvänta sig. Då andra branscher kan ha kortare restider riskerar maskinförarna att byta yrke. Detta anser även beställarna. Om utförare förlorar kompetent personal påverkas produktionstakten och utförarna får svårare att hinna med avverkningarna vilket även påverkar beställaren. Utförare och beställare anser därför att det är en viktig överenskommelse i avtalet som kan vara avgörande för om branschen ska ha möjlighet att vara en attraktiv arbetsplats för maskinförare. En av beställarna

nämner att eftersom maskinförarna bor på olika platser är det problematiskt att erbjuda ett verksamhetsområde där alla inom maskinlaget har maximalt en timme till arbetsplatsen.

”Tappar man en duktig förare? Nej, det är inte lätt. Så därför är det ju både för vår skull och entreprenörens skull att försöka hålla max en timme. Alla vill ju ha bak i husknuten, men så är det inte förunnat. Men kan man hålla sig en halvtimme till en timme, då är det hållbart.” Beställare B.

”Ja men exakt man får nog räkna med en timme, kanske 1,5 enkel någon enstaka gång, men alltså inom en timme. Vi lyckas i alla fall inte med att det är mindre än en timme hemområde.” Beställare C.

Utförarna belyser att verksamhetsområdet är en av de viktigaste parametrarna för dem i avtalet. Utförarna har förlorat personal samt fått jobbansökningar beroende på om de har haft tillgång till bättre eller sämre verksamhetsområden. Utförarna tycker att maskinförarna ska ha mindre än en timme till arbetsplatsen. Det framgår att när restiden på en timme passeras, upplevs det jobbigt att köra. En av utförarna ger ersättning till sina anställda om de åker över nio mil vilket enligt utföraren är cirka en timme. Sammantaget uppger både beställare och utförare att ett verksamhetsområde där maskinförarna har en timme till arbetet är det som är hållbart i längden. Annars är risken att maskinförarna byter bransch. Något som leder till kostnader för upplärning och ökar risken för eventuell produktionsnedgång.

”Så det har som varit en viktig fråga att ha med i avtalet, att vi ska ha ett verksamhetsområde och är vi utanför det så blir det ett prispåslag som är märkbart.” Utförare A.

”Så jag jobbar själv jättemycket med geografin. Jag insåg att ja, men nu har de haft tio mil jämnt, länge. Då tröttnar de och så slutar de. Då är det bättre att jag förekommer det, pusslar och grejar.” Utförare B.

3.1.2 Definition av ”I god tid”

Samtliga utförare upplever att de inte får traktdirektiven ”i god tid” men menar att ”i god tid” är svårt att definiera. Utförarnas önskemål är att ha ungefär sju till tio dagar som kortaste framförhållning. En utförare tar även upp att alla har stilleståndsveckor i avtalen. Om dagar skulle definieras i stället för ”i god tid” anser utföraren att stillestånds dagar kan ersätta förseningen eftersom beställaren inte levererat traktdirektivet enligt utsatt tid. Det finns förståelse hos samtliga utförare att efterfrågan styr avverkningarna. Två av utförarna menar att det är mer strukturerade arbetsbeskrivningar i andra branscher. I skogsbranschen förekommer det att beställaren levererar traktdirektivet när avverkningslaget bara har någon timme kvar tills uppdraget är planerat att påbörjas. Samtliga utförare tror att skogsbranschen skulle dra nytta av att definiera skrivelsen. Om det skulle ställas tydligare krav på beställaren att leverera traktdirektivet inom ett angivet antal dagar, skulle beställarens personal anstränga sig för att efterleva kravet. För utföraren bättre framförhållning blir det lättare för dem att beställa flyttar och andra förberedelser som är nödvändiga vid traktbyten. De påpekar även att med framförhållning blir det lättare att hålla hög produktion och att detta även borde ligga i beställarens intresse.

”Jag kan ju förstå svårigheten från bolagens sida att under de blöta och besvärliga perioderna är svårt, men samtidigt kostar det dem ingenting egentligen att inte ha någon bra framförhållning så att de har ju inget motkrav egentligen.”

”Men jag tycker det är glasklart sätter man 10 dagar så är det 10 dagar och alla har väl några stillestånds dagar stilleståndsveckor i avtalet. Då har de ju ändå de där två veckorna stilleståndstid att ta ifrån så det vore i min värld inte mer än rättvist.” Utförare A.

”Ja, men jag tycker i alla fall att man borde kunna veta nästa jobb när man påbörjar där man är. Så svårt kan det inte vara. Jag vet och har all förståelse för att det är efterfrågan och det är tillgång som styr det här, om man ska till en granpost eller till en tallpost eller en blandpost eller vad det nu är.” Utförare B.

Beställarna är eniga i att traktdirektivet inte alltid levereras i tid. Traktbanken styr deras framförhållning. Det beror även på vilken säsong det är. Under vintern är framförhållningen vanligen bättre, däremot är den sämre under tjallossning och höstregn. På vissa geografier vet utförarna normalt tre till fyra veckor i förväg vad de ska utföra, på andra platser har utförarna dagar eller en veckas framförhållning. Beställarna och utförarna belyser att vad ”god tid” innebär behöver nödvändigtvis inte betyda samma sak för alla. Det är en svår definition då vissa är nöjda med en veckas framförhållning och andra önskar upp till tre veckor. Tre veckors framförhållning är ett internt mål som upprepas hos beställarna men i de områden där det är hård konkurrens om råvaran blir det svårare att ha en framförhållning på tre veckor.

”Så väldigt avhängt traktbanken. Ibland väldigt god tid, ibland väldigt dålig tid.” Beställare A.

”Ja, vad är det som är i god tid? Vi har ju inskrivet i avtalen via uppdragsbeskrivningarna fem dagar och där är vi inte alltid.” Beställare C.

3.1.3 Innehåll i traktdirektiven

Utförarna har delade åsikter om innehållet i traktdirektiven. De anser att vissa uppgifter stämmer, dock är traktdirektiven aldrig fullständiga. Samtliga behöver vara i kontakt med virkesköparen eller traktplanerararen för kompletterande information för att kunna genomföra uppdragen. Utförare B anser att rubrikerna i traktdirektiven är ett problem då de kan vara vilseledande. Utförare C upplever att information förloras för varje ny åtgärd som utförs på trakterna vilket leder till att det blir sämre ju senare i processen utföraren får traktdirektivet. Denne ser en risk att virkesköpare eller traktplanerare inte noterar all information i traktdirektivet vid tillfället de tecknar avtalet eller planerar i skogen vilket innebär att uppgifterna kompletteras senare. Detta kan enligt utföraren leda till att risken för fel ökar.

”Det stämmer väl oftast, men de är som jag sa aldrig kompletta. I synnerhet på köp oavsett viken skogsbolag vi kör åt.” Utförare A.

”Man för ju inte in någon information från första led, alltså. Virkesköparen lämnar inte in rätt virke, så den som sitter på produktion kan ju då inte lägga rätt.” Utförare C.

Även beställarna anser att det kan vara för lite information i traktdirektiven de ger ut. En av beställarna menar att fel och missar kan uppstå när ”mänskliga faktorn” är inblandad. Ibland kan det bero på att externa förutsättningar har förändrats, till exempel vid regnperioder. Samtliga utförare och beställare nämner att de påverkas negativt av ofullständiga traktdirektiv. Det kan leda till stressade situationer för anställda hos både beställare och utförare vilket kan medföra sämre arbetsmiljö. En av beställarna nämner att de som är bättre på att leverera tydliga traktdirektiv kan få bättre förhandlingsläge. Två av beställarna kan erbjuda utföraren stilleståndsersättning eller rätten att flytta till nästa trakt. Beställaren får då åtgärda felaktigheter som medfört att trakten inte är drivbar. Det sätter press internt då det leder till onödiga extrakostnader för beställarna. En av beställarna uppger att detta kan skapa bättre förutsättningar för dem att leverera bättre traktdirektiv i framtiden.

”Jag skulle inte säga fel. Min bild är att vi har väldigt bra traktdirektiv. Däremot kan det vara att det är för lite information.” Beställare A.

”Jo fel är det ju alltid. Det är ju alltid det här med teori och praktik.” ”Så det förekommer ju, men det blir ju mindre och mindre av den varan ju med att teori och praktik börjar att squeezas ihop.” Beställare B.

Utförarna ser olika på om ett minimumkrav i traktdirektivet ska skrivas in i ABSE 20. En utförare tycker att det är bra men att det riskerar att bli dubbel information då det även finns i certifieringarna. En annan utförare tror inte att det kommer bli genomförbart då virkesköparna måste tillåtas göra misstag som nyanställda. Den tredje utföraren tycker inte att trakten ska planeras utav beställaren, det är bättre att låta utföraren planera. Samtliga beställare anser att ett minimumkrav för vad som ska ingå och vara korrekt i traktdirektivet kan vara en bra sak. Om kravet ska ligga i ABSE 20 eller i en bilaga är de dock inte överens om.

3.1.4 Extern beställares bedömning av tolkningsproblemen.

Den informant som inte använder sig av ABSE har ett eget grundavtal. Detta grundavtal reviderades, bland annat i syfte att förenkla och balansera avtalet avseende rättigheter och skyldigheter mellan beställare och utförare. Tidigare var avtalen skrivna på volym. Beställaren ger exempel på att när en storm drabbat ett område resulterade det i att utförarna i det området fick svårigheter att nå det avtalade produktionsmålet. Detta innebar att maskinerna fick debitera timpris i stället för ackordsersättning. Ett annat scenario var om det krävdes att en gallringsmaskin skulle börja köra slutavverkning vilket då innebar att kvoterna fylldes upp för tidigt. Detta ledde till att de i stället valde att avtala om omsättning vilket skulle resultera i att avtalet blir *”mer rättvist för att omsättningen är mer konstant”*. Det innebär att om utföraren inte når den avtalade omsättningen på grund av att beställaren inte levererat förutsättningarna för att klara det, kan de kräva ersättning av beställaren. Motkravet på att ha en garanterad omsättning är att beställaren har rätt att anvisa utföraren till hela beställarens verksamhetsområde. Beställaren kan annars inte garantera att det finns traktuppdrag till utföraren. De täcker extra kostnader för logi och flytt. Beställaren anser samtidigt att avtalet inte är jämlikt då det är köparens marknad men att beställaren har försökt vikta så gott det går.

”Här är det möjligt att liksom balansera, där du får någonting och vi får något tillbaka.” Beställare D Extern.

Vanligen arbetar maskinlagen inom verksamhets- eller mindre geografiska områden. Beställaren upplever att det är problematiskt då maskinförarna ibland har närmare till intilliggande verksamhetsområde beroende på var de bor vilket gör att det arbetssättet ibland inte är flexibelt. Hur lång restid maskinförarna ska ha till arbetet anser beställaren bör ligga i kollektivavtalen men tycker personligen att en timme är fullt rimligt.

Den externa beställaren har avtalat att traktordirektivet ska vara utföraren till hands 14 dagar innan traktens påbörjande. Detta har ökat pressen inom organisationen på att leverera enligt utsatt tid, men beställaren uppger att trots detta kan det vara problematiskt att leverera traktordirektivet enligt utsatt tid. Ett av problemen är att kontrakteringen upplevs som svår i de områden där konkurrensen är hög. Det har visat sig att trots att de avtalat om 14 dagars framförhållning är det ibland inte tillräckligt.

Även hos den externa beställaren förekommer det att information saknas men de arbetar för att färre missar ska ske genom någonting som de benämner Excellent traktordirektiv. Detta innebär att utföraren har rätt att returnera traktordirektivet om det inte är korrekt, flytta därifrån och fakturera beställaren för tiden.

”Den rätten har man just för att vi återigen vill skapa det här trycket internt för att komma ifrån det här med att ja om du gör ett fel och jag gör ett så byter vi fel med varandra sen var det ingen som gjort fel och så fortsätter vi likadant igen.” Beställare D Extern.

Anledningen till att den externa beställaren inte valde att använda sig av ABSE var att avtalet för tio år sedan upplevdes som komplext, oklart och obalanserat. De är öppna för att vid revidering återigen värdera om ABSE 20 är aktuellt att använda. Då ABSE 20 blivit en sorts branschpraxis påverkar den även deras avtal om det skulle bli en rättsprocess till exempel.

”Det behöver vara att det här lägger man upp på köksbordet. Man bläddrar igenom det. Då är det tydligt. Vad är det som gäller? Vad är det jag skriver på och man behöver kunna förstå det.” Beställare D Extern.

3.2 Lönsamhetsförbättringar inom ABSE 20

Samtliga utförare anser att deras lönsamhet kan bli bättre om hårdare krav ställs på beställarna. De önskar en tydligare struktur om vad som ska levereras till sågverken då det upplevs att det blir många sortiment och apteringsbyten som sänker produktionstakten. Utförarna önskar att få bättre framförhållning av traktordirektiven då de inte alltid får tid att i förväg kontrollera de trakter som ska utföras. En av utförarna ger exempel på att de transporterat skördaren med trailer till en trakt där det inte fanns någonting att utföra vilket resulterade i att de åter behövde beställa transport därifrån. Samtliga utförare menar att med bättre framförhållning kan utföraren göra en egen planering som enligt dem kan ha bättre kvalitet och lägre kostnader.

”Nja det skulle väl vara i kravställningen på kundsidan. Om de fick hårdare krav så skulle det egentligen vara lättare för mig att sätta ett pris.” Utförare A.

”Ja de har ju ganska höga krav på oss och jag hör det på förarna, det är ändå prispressat. Sen kan de tomtarna då sitta och dra på traktordirektiv tills vi står på trailern.” Utförare B.

Samtliga beställare anser att lönsamhetsförbättringar inom ABSE 20 är en svår fråga att besvara och ger inte några enhetliga svar. Två av beställarna har funderat på utvecklingsområden men det var åtgärder som upplevdes vara kortsiktiga lösningar eller så var det delar som finns i APSE:s bilagor. Den tredje ger förslag på att förbättrad kommunikation och på att undvika tid som inte gynnar kvalitet och produktivitet, kan vara två faktorer vilka kan öka lönsamheten. Beställaren fortsätter att stilleståndsersättningen skapar hårdare krav internt på att korrekta traktordirektiv lämnas till utföraren. Om inte trakten är drivbar har utföraren rätt till stilleståndsersättning. Det är en kostnad som är onödig för både beställare och utförare då ersättningen till utföraren enbart täcker 70 procent av timersättningen.

”Om inte entreprenören kan köra om det är någonting i traktordirektivet eller det är någonting som är oklart eller det är inte snitslat eller, nej, men då har de rätt till stilleståndsersättning, som är 70 % av timersättning på maskiner. Och det blir ju lite press för oss också. Det kostar och vi får inte ut någonting av det. Så att det blir ju som lite hjälp till självhjälp för oss, men det är ju inte roligt. Varken för oss eller entreprenörerna om de får stå still.” Beställare B.

3.2.1 Effektivisering av apteringsbestämmelser

Avseende aptering svarar samtliga beställare att ju fler sortiment utförarna hanterar desto svårare blir utförandet. En av beställarna hävdar att det finns sortiment som är direkt olönsamma. Två beställare och samtliga utförare nämner att grundsortimenten är sex till nio sortiment. Samma beställare nämner att deras utförare trots detta kan få köra 20 till 25 sortiment under vissa perioder. Utförarna uppger att deras produktivitet försämras på grund av de många sortimenten vilket två av beställarna bekräftar. Beställare B nämner att en del utförare får extra betalt när de hanterar sortiment utöver grundsortimenten. Detta bekräftas även av utförare A.

Samtliga beställare och två av utförarna hanterar specials Sortiment till exempel stolp- och kort virke. Dessa delar är reglerade i ersättnings- eller uppdragsbeskrivningsbilagan i APSE. Beställare A och utförare B tar upp slumpstammar för kvalitetssäkring av skördare som en orsak som riskerar att sänka produktionen för utförarna. Kvalitetssäkringen är en viktig aspekt för att leverera rätt kvalitet på virket till sågindustrin. Beställare B anser att beställarna behöver bli bättre på att inte tacka ja till alla sortiment som sågverken önskar utan måste *”åskådliggöra att varje sortiment har sitt pris och det gäller att ta ut det priset”* eftersom de inser de kostnader som uppstår i korrelation med uttag av allt för många sortiment.

”Mellan sex och nio sortiment ska en entreprenör kunna ta så att säga i avtalet. Börjar det ändå stiga och bli avvikande och special så tar det ner produktiviteten.” Beställare B.

”Ja, men det är klart att fler sortiment blir mer utmanande.” Beställare C. Med de vinster som finns vid sågindustrin blir kvalitetssäkringen och sortimentens antal viktiga aspekter för beställarna som de följer noga. Utförare A menar att det blir onödigt varierande apteringar där det förekommer ändrade apteringsinstruktioner mellan olika trakter. Apteringsbytena kan leda till osäkerhet för maskinförarna och att maskinen inte kan köras optimalt vilket i sin tur leder till minskad produktion. Utförare B nämner även att utförarna bör köra rätt sortiment på rätt trakt med exemplet att de kan köra grovtimmer i gallring och klintimmer i slutavverkning. Samma utförare förtydligar att speciellt vid gallring är det ineffektivt att ha fler än fyra till fem sortiment. Utföraren påpekar att sorteringsverken på sågverken i stor utsträckning tagits bort. I stället läggs sorteringen på utföraren i skogen. Utföraren belyser även att med den nya kameramätningen får de inte längre lägga ihop sortiment såsom de gjort tidigare och även detta skapar flera problem för denne. Samtliga utförare beskriver att då de kör stor volym och många sortiment blir bristen på avläggsplatser i skogen ett problem.

3.2.2 Premiering av kvalitet i uppdragen

Utförarna var inte eniga i frågan om premiering av kvalitet. En utförare ser risker med att fokus skulle kunna flyttas från andra viktiga aspekter i uppdragen och tror samtidigt inte att effekten skulle bli som önskas. En annan utförare har en premiering som gav tre kronor/ m³fub extra om utföraren har högt resultat i Biometrias opartiska bedömning av virkestillredning. Det fungerar enligt utföraren bra i ett större företag där det finns förare som har hög produktionstakt eftersom de grupper som producerar högsta kvaliteten trots tillägget inte upplevs ekonomiskt fördelaktigt alla gånger. Enligt utföraren behövs därför både högproducerande och kvalitetsinriktade maskinförare för att det premieringssystemet ska bli lönsamt.

”Jag skulle gärna på ett vis vilja att det fanns mer tydligare kriterier att efterleva som gav en annan prissättning även åt andra hållet då blir det avdrag från priset det skulle göra att det blir mer incitament att leverera det kunden ville ha.” Utförare A.

”Jag måste ha några som är kubiksprutare och sen måste jag ha några är kvalitetsmänniskor.” Utförare B.

Beställare B som använder det premieringssystem som denne utförare nämnt bekräftar att premieringen hos beställaren gäller mätnoggrannhet, men det sker endast i en av deras regioner. Premiesystemet är uppbyggt enligt principen bonus malus där god kvalitet ger bonuspremie och låg kvalitet ger avdrag eller krav på återbetalning för förlorade värden. Ett system där kvalitet premieras är av intresse uppger två av de intervjuade beställarna. I de situationer då utföraren inte når kraven ska priset kunna minskas. Det skulle kunna öka incitamentet att leverera den kvalitet beställaren vill ha. Samtliga beställare har försökt utveckla arbetssätten men detta har i flera fall inte lyckats då det bedömts svårt att veta vilka kvalitetsparametrar som ska bedömas och följas upp.

”Att man får liksom ett ökat incitament att för oss är det så viktigt att vara liksom bäst i klassen, på mätnoggrannhet och jag tycker det vore bra att liksom premiera

det på något sätt med till exempel extra ersättning.” ”Det tänker jag vore bra liksom för alla parter att få ett incitament till att liksom jobba aktivt med att göra lite bättre, får vi lite mer betalt.” Beställare A.

3.2.3 Mer självständig entreprenad

Utförare A önskar att de tillåts vara mer självständiga gällande utbildning av maskinförarna. Om beställaren ställer högre krav på utförarna tror utföraren att det skulle resultera i mer självständig entreprenad. Utföraren fortsätter att denne önskar att beställaren inte ska behöva kontrollera om utföraren har utbildning utan kan lita på att utföraren har den kompetensen som krävs för att utföra arbetet. Om beställaren inte är nöjd med utförarens arbete behöver den inte använda samma utförare igen. Samma utförare upplever att det blir svårt när beställaren ibland inte har den kunskapen som krävs för att utbilda utförarna. Utförare B anser att rätten till de data som maskinerna skapar inte tillhör någon annan än utföraren. Annat än om utföraren behöver stärka maskintid vid timersättning. Utföraren menar att majoriteten av kontrollerna från beställaren fungerar tillfredställande och uppmuntrar till mer uppföljning av utfört arbete. Däremot finns det krav på uppföljning inom aptering som utföraren är missnöjd med, då utföraren upplever att kontrollanterna inte har de kunskaper som krävs för att kunna ge korrekta rekommendationer till maskinförarna. *”Jag får ju vackert till mina förare stå och säga att ja, men det här ska vi göra.”* Utförare C upplever uppföljningen av utfört arbete som bra. De utför delar av uppdraget som beställaren vanligen ansvarar för och kommer att ta en större andel av detta uppdrag i framtiden. Utföraren upplever att genom förhandling kan utföraren bli mer självständig. *”Men det går ju via förhandlingar att komma med alla möjliga lösningar. Slutlösningen är inte klar än. Nej, den är föränderlig precis som ABSE.”*

Samtliga beställare uppger att de önskar mer självständig entreprenad men tror att det kan bli komplicerat. Beställare A säger att de inom skogsvård har utförare som sköter delar av den planeringen. Beställarna tycker att det fungerar tillfredställande med det arbetssätt de bedriver. *”Ingen avverkning är den andra lik, även på pappret.”* För att all planering ska utföras av utföraren tror beställaren att det skulle krävas kompetensbevis. Eftersom avverkningarna är olika kräver det en dialog mellan beställare och utförare. Beställare B bekräftar att dialogen mellan produktionsledare och utförare är nödvändig för att engagera och skapa en trygghet mellan utförare och beställare. Beställaren nämner att de har problem med planeringen som de sköter själva samt via externa planerare då de inte hinner med att genomföra de krav som ställs på planeringen. Beställare C bekräftar detta och anser att det kan bli svårt att släppa hela uppdraget. Framför allt gällande certifieringskrav. Beställaren lyfter fram att det är önskvärt att utföraren skulle ha kompetensen att genomföra en större andel av planeringen, men ser inte att det skulle vara aktuellt i nuläget. Däremot ser beställaren en möjlighet att utförarna får göra delar av planeringen inom skogsvård. Beställaren upplever att det ofta är självklara gränser som annars ska snitslas av beställaren.

”Det tror jag också entreprenörerna vill ha engagerade så att säga uppdragsgivare.” Beställare B.

”Men sen är det ju många andra svåra saker när man pratar traktplanering, band och vilka regler som gäller.” Beställare C.

Den externa beställaren upplever att det är komplicerat med mer självständig entreprenad då företagsstrukturen hos utförare skiljer sig åt. Beställaren förtydligar att de har många mindre företag som drivs av duktiga maskinförare men att de inte nödvändigtvis är företagsledare. Det upplevs då komplicerat att ge en ökad andel av uppdraget till dessa mindre utförare.

”Men på det hela taget om man tittar så är det ju majoriteten som är intresserade, drivna entreprenörer, som känner för sin verksamhet och oftast är väldigt kunniga inom sitt område. Och drivs av så att säga, en yrkesstolthet om att göra rätt och att det ska bli bra. Det är inte alla branscher man hittar det så naturligt.”
Beställare D Extern.

3.2.4 Gemensamma lönsamhetsförbättringar

Samtliga utförare anser enigt att det som skulle förbättra lönsamheten för beställare och utförare är framförhållning av traktdirektiven. Att de behöver levereras i tid samt att innehållet i dem förbättras. Utförare A menar att om utförarna har tid att rekognosera objektet kan maskinförarna planera vilket ökar chansen att höja kvaliteten och produktionen. Utförare C menar att om beställaren kontrollerar uppgifterna i traktdirektiven skulle det minska risken för fel och brist i uppdraget.

”Vem vill ha ett jobb och så ska man köra bil men man vet inte imorgon vart man ska köra bilen. Hur många skulle acceptera det på en annan arbetsplats.”
Utförare A.

Beställarna är inte eniga i svaren om gemensamma lönsamhetsförbättringar. En lyfter aspekten med att premiera duktiga förare men ser de problem som tidigare nämnts för hur beställarna skall följa upp kvalitetsparametrarna. En annan beställare tror inte ABSE 20 kan öka lönsamheten. Denne menar att ABSE 20 i stället förhindrar förluster om det uppstår avvikelser. Den tredje tror att lönsamheten kan förbättras om beställaren blir bättre på att efterleva det som faktiskt står i APSE:s uppdragsbeskrivning till exempel framförhållning av traktdirektiven. Både utförare och beställare anser att avtalen endast kontrolleras grundligt då de signeras.

Den externa beställaren anser inte att grundavtalet kan påverka lönsamheten utan avtalet ska beskriva att det är två juridiska personer som är överens. Beställaren menar i stället på att löpande samverkan, kommunikation och kulturen inom branschen är den stora påverkansfaktorn för lönsamheten.

”Därför har jag svårt att sätta fingret på att det skulle vara någonting som vi ändrar i avtalet som helt plötsligt skulle lyfta lönsamheten i stort. Ja, jag låter kanske jättenegativ, men jag tror inte det är så enkelt. Tror det är andra saker som kommer att krävas för att vi ska få den att lyfta.” Beställare D Extern.

3.3 Avsteg, avvikelser och ändringar i ABSE 20

Utförarna upplever att de har möjlighet att göra förändringar i ABSE 20 men att detta inte sker. Beställarna anser även de att de har möjlighet att förändra ABSE 20, men de har inte försökt eller känt något behov att göra det. Avsteg i ABSE 20 var ingenting utförarna upplevt. Sker det en förändring är det i samband med att

avtalet omförhandlas och utförarna anser att beställarna och utförarna då skulle kunna förhandla fram ett avsteg. Från beställarna framkommer att det finns enstaka avsteg för att förtydliga deras behov men det är inte vanligt förekommande.

”Ja, men det går väl att alltså från båda parter och dra ifrån och lägga till i ABSE och den är ju en ren förhandling så det borde inte vara några problem.” Utförare C.

<p>4. Avsteg från ABSE 20, Allmänna Bestämmelser Skogsentreprenad</p> <p><i>Ange med följande formulering de eventuella avsteg från ABSE 20 som parterna önskar göra: "Paragraf i kapitel utgår och ersätts med följande skrivning:". Om flera ändringar är aktuella anges de separat och i kronologisk följd. Ange annars för tydlighets skull att inga avsteg görs i aktuell upphandling.</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Inga avsteg görs från ABSE 20.• Parterna har kommit överens om att göra följande avsteg från ABSE 20: <p>Paragraf i kapitel utgår och ersätts med följande skrivning:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Figur 2. Hur det ser ut i ABSE 20 kontraktet om avsteg görs.

3.3.1 Upplevda olägenheter med ABSE 20 avtalet

Svårigheten med avtalet beskrivs på olika vis av de båda parterna. Utförarna nämner att kontrakt som är volymbaserade kan vara svåra att efterfölja vid till exempel maskinhaveri och det har blivit striktare krav att utförarna skall nå sin volym. En annan utförare nämner svårigheter med att de inte tillåts anlita underentreprenörer utan att få beställarens medgivande. Det kan leda till svårigheter för utföraren att täcka upp vid eventuella sjukdagar hos ordinarie personal. Den tredje utföraren upplever att ABSE 20 och de olika certifieringarna nämner samma krav, att punkter i ABSE 20 även ligger under certifieringarna och att det då blir för mycket dubbleringar.

”Jag tycker volymerna är svåra. En skogsmaskin har aldrig fungerat klockrent oavsett om den är ny eller gammal eller och sedan ha ett volymbaserat avtal som är ganska strikt eller det är väldigt strikt.” Utförare B.

Beställarna upprepade en mening i intervjuerna. Framförhållning med traktordirektivet är svår för dem att uppfylla. Beställarna tar upp frågan, vad är ”i god tid?” Två beställare nämner att de har tre veckor som internt mål men att de inte riktigt når deras målsättningar med att leverera traktordirektiven inom tre veckor till utföraren.

”Det står något i stil med i god tid. Vad är i god tid?” Beställare A.

3.3.2 Hantering av avvikelser

Problem som kan uppstå och hur det hanteras hos utförare skiljer sig åt men likheter förekommer. Utförare B berättar att på grund av att beställaren inte levererade traktuppdrag till en utförare blev utföraren tvingad att lägga ner ett maskinlag. Kontakten mellan utförare och beställare i denna händelse var enbart

muntlig fram till uppsägningen av kontraktet, som var skriftlig. Parterna var inte oense den gången och har återigen börjat samarbeta. Utförare C höjer avverkningspriset för den hanterade volymen när beställaren gjort misstag som påverkar produktionstakten för utföraren. Vid de tillfällen ingås ett nytt avtal som ibland endast sker muntligt. För att bevisa att problem uppstått kan utföraren skicka bilder eller ringa och uttrycka sitt missnöje, något utföraren upplever är vanligt och som ibland sker flera gånger om dagen. Delar som beställaren ska ansvara för övergår till utföraren i sista stund vilket utföraren ofta då accepterar och utför efter bästa förmåga. Samma utförare upplever att kontaktpersoner som anges i traktordirektiv inte är kontaktbara eller känner till trakten vilket försvårar uppdraget för utföraren. Utförare A uppger att om fel uppstår som utföraren orsakat brukar det inte bli några konsekvenser. Utföraren upplever att de får beröm för att de förutser problematiska situationer och att det sällan förekommer problem.

Beställare A anser att om det skulle uppstå avvikelser måste det gå att lösa avvikelserna utan att ständigt kontrollera avtalet. Två av beställarna lyfter exempel på situationer som kan uppstå. En situation då utföraren skulle stå för en högre kostnad efter ett sabotage. En annan situation där utföraren inte apaterat rätt längder på grund av att föraren inte observerat detta. De skulle i dessa lägen kunna vara hårdare men valde i stället att frånga avtalet för att behålla en bra relation med utförarna. Beställarna uppger att det även finns andra delar där parterna frångår avtalet och betalar ut ersättning trots att utföraren inte följt avtalet.

”Jag tänker att det händer sällan väldigt mycket vid fel, fast produktionsledare kanske kan bli tjurig ibland.” Beställare A.

”Om vi drabbas av merkostnader så är det inte jätteofta som entreprenören drabbas av den. Vi kanske får betala till tredje man till någon privat markägare på något sätt medan entreprenören inte hamnar där.” Beställare C.

Andra aspekter som påtalas av beställarna är att slutrapportering och den branschgemensamma skötselskolans utbildning inte sker i tid. Detta brukar innebära att produktionsledare ringer, ibland flera gånger, för att påminna utföraren. Specialhantering av ärenden upplevs inte som ett problem. Beställare B upplever dock att det kan bli problematiskt när muntliga avtal uppstår. Beställaren har därför ett internt arbetssätt att alltid skriva upp det utföraren och beställaren kommer överens om. Beställaren skickar ett e-postmeddelande efter telefonkontakt eller annan muntlig kontakt: “Det här har vi kommit överens om”. Därmed har även utföraren möjlighet att återkoppla.

Den externa beställaren uppger att de tidigare hanterat avvikelser muntligt. Nu sköter beställaren allvarliga avvikelser som utföraren gjort sig skyldig till genom att föra en diskussion för att komma fram till en gemensam lösning. Lösningsförslagen för att åtgärda avvikelserna antecknas och signeras av utföraren och beställaren. Vem som ska göra vad och hur noteras för att lätt kunna göra uppföljningar. Samma tillvägagångssätt sker om beställaren gjort något fel. Beställaren betonar att om det är riktigt grova fel som inträffat kan uppsägning av avtalet vara aktuellt.

”Så historiskt ganska mycket muntligt, men mer uppstyrt nu.” Beställare D Extern.

3.4 Utvecklingsförslag från informanterna

Beställare B ger förslag att börja verifiera de uppgifter som ofta sker genom förutbestämda mallar. Beställaren blir då tvungen att aktivt fylla i samtliga uppgifter. Detta kan leda till att alla uppgifter i avtalet kräver uppmärksamhet. Beställaren upplever att det kan bli problematiskt då produktionsledare och traktplanerare behöver verifiera traktdirektivens uppgifter tillsammans vilket det enligt beställaren ofta inte finns tid för.

Beställaren ger ytterligare ett förslag att införa en enklare mall på avtal mellan utförare och underentreprenör i APSE:s bilagor. Det finns ofta ett enklare avtal mellan utförare och underentreprenör, men i vissa fall sker detta endast muntligt. Beställaren nämner att det finns avtalsmallar mellan entreprenör och underentreprenör i bygg- och anläggningsbranschens allmänna bestämmelser, AB04 och ABT06.

4. Diskussion

Denna studie tydliggör att det finns delar inom ABSE 20 som har efterfrågan på utveckling. Definitioner upplevs av informanterna som oklara, lönsamhetsfrågan är inte självklar och avvikelser sker utan att grundavtalet ändras. I likhet med tidigare forskning är trakttdirektiven ett problem för utförare och beställare. Woxblom et al. (2021) beskriver framförhållningen av trakttdirektivet som ett utvecklingsområde, något även denna studie bekräftar. Trots att det i ABSE 20 står att *”Beställaren är skyldig att överlämna trakttdirektiv i god tid innan traktuppsdrag påbörjas. Av trakttdirektiv skall tydligt framgå vad som gäller i för varje specifikt objekt.”* sker inte detta i många fall. Detta är något som även rapporten av Mörk et al. (2017) bekräftar.

4.1 Förbättringsförslag

Av resultatet kan följande förbättringsförslag ges:

4.1.1 Tydliggörande av verksamhetsområde

Det är viktigt att tydliggöra vart i avtalspaketet som det finns möjlighet att avtala om verksamhetsområde, för det är en diskussionspunkt som framkommer från båda parter. Det är en betydande fråga då samtliga informanter anser att det är viktigt med lämplig restid till arbetet. Utförarna efterfrågar en tydligare struktur i var och hur långt de ska åka, vilket beställarna förstår. För att skogsbranschen ska kunna agera konkurrenskraftigt, behålla personal med möjlighet till nyrekrytering inom skogsnäringen bör därmed hanteringen av restiden revideras. Denna studie har inte kunnat ange en definition i rimligt antal mil eftersom trafikmängd och vägarnas standard skiljer sig beroende på var i Sverige arbetet sker. Informanterna är eniga om att en timme enkel resväg är rimligt. Om avtalet skulle definiera ett avtalat område så kan utföraren i sin tur ge sina anställda tydliga förutsättningar för restid från kontor eller avtalad plats. Om förutsättningarna är tydliga för alla parter från början, så underlättar det för framtida samarbeten. Möjligheten för maskinförarna att kunna planera och förutse maximal restid från tjänsteställe eller hemort kan bli en bidragande faktor till att färre maskinförare lämnar branschen.

4.1.2 ”I god tid”

I studien har uttrycket ”i god tid” varit en ständigt återkommande mening. Vad är ”i god tid”? Den frågan har ställts utav flera informanter då de inte kan svara på den formuleringen. I förordet till ABSE 20 står det *”I samband med framtagandet av ABSE 20 har stor vikt lagts vid att skapa en större klarhet och tydlighet i avtalstexten”*. Trots detta upplever informanterna att formuleringen ”i god tid” är otydlig. När trakttdirektivet inte upplevs komma ut ”i god tid” av någon av informanterna upplever denna studies författare att det skulle behöva klargöras vad meningen innebär. I inledningen till ersättningsbilagan och uppdragsbeskrivningen står det att alla skrivningar som inte är relevanta för det avtal som ska skrivas bör tas bort. Det finns enligt vår mening, med tanke på informanternas svar, anledning till att utbilda i APSE-paketet om vilka olika alternativ som finns.

Beställarna har försökt internt med att sätta en tidsram men det har enligt samtliga informanter inte varit tillräckligt. Det finns en osäkerhet hos informanterna om vad som gäller i avtalshandlingarna. Kontraktshandlingarnas ordning bör därför ändras i kontraktet, så att uppdragsbeskrivningen och ersättningsbilagan är giltigt före de allmänna bestämmelserna. Det skapar en tydlighet och en större juridisk giltighet för bilagorna.

Om det definieras i uppdragsbeskrivningen hur många dagar ”i god tid” innebär skulle beställare och utförare tydligare veta om beställaren håller sig inom avtalets ramar. Om traktordirektiven levereras med tydligare framförhållning ges utförarna möjligheten att i förväg planera och förutse eventuella problem som kan leda till oförutsedda kostnader. I 6 kap. 3 § 1st i ABSE 20. står det att *”Om inte annat överenskommit i kontraktshandlingarna ska beställaren betala stilleståndsersättning till entreprenören om entreprenören är oundgängligen förhindrad att utföra fortsatt arbete på grund av omständighet som beror på beställaren eller något som beställaren svarar för.”* Rätten till stilleståndsersättning skulle då ge beställaren en chans att vid oförutsedda händelser erbjuda nya trakter till utföraren och samtidigt hålla en uttalad framförhållning. Vid upprepade förseningar skulle ett vite kunna vara aktuellt.

4.1.3 Tydliggör ett minimumkrav av vad som ska ingå i traktordirektiven

I likhet med Mörk et al. (2017) rapport visar även denna studie att traktordirektiven inte alltid har de uppgifter som krävs för att effektivt genomföra uppdraget. Dialogen mellan parterna upplevs av informanterna som viktig men då det visat sig att det inte alltid är lätt att få tag i ansvarig personal eller att tiden ges att i förväg kontrollera trakterna kan det bli ett problem om information saknas i traktordirektiven. Johannesson och Sääf (2017) beskriver beställarnas syn på utförarna där beställarna upplever att utförarna är duktiga problemlösare, vilket även denna studie visar på. Om det definieras i ABSE 20 vilka parametrar som måste vara inkluderade skulle det bli tydligare om avtalet följts. Enligt 5 kap. 11 § i ABSE 20 står det *”Beställaren ska utan dröjsmål underrätta entreprenören då denne upptäcker fel och brist, eller skada på grund av fel och brist. Beställaren är ersättningsskyldig för den merkostnad som för sent framställd underrättelse orsakar entreprenören.”*. Om utföraren inte får tag i beställaren har de i de fall stilleståndsersättning avtalats rätt till ersättning i enlighet med 6 kap. 3 § 1st. Tydliggörs inte vad som ska ingå i traktordirektivet och de måste förlita sig på att parterna ska lösa de problem som uppstår kan det leda till irritation hos utförare och beställare och risken för fel ökar vilket enligt 5 kap. 11 § beställaren ska ersätta. Förslaget skulle vara ett minimumkrav, certifieringskrav och andra krav som avtalande parter kommer överens om bör fortfarande finnas med i traktordirektiven. Risken för fel och brister kan fortfarande förekomma men om det tydligt definieras vad som ska ingå i traktordirektivet kan utförare och beställare komma överens om hur de ska nå det kravet i uppdragsbeskrivningen.

Nackdelen med att införa ett minimumkrav kan vara att det redan existerar krav i certifieringen av vad som ska ingå. Därmed kan minimumkravet uppfattas som en onödig uppgift i ABSE 20. Vid införande av minimumkrav är det då lämpligt att

kraven syftar till gällande certifieringskrav, så att avtalen kan förbli gällande om certifieringsstandarden revideras.

4.2 Kritisk granskning

Arbetsplanen följdes väl med korrigeringar att datainsamlingen tog tre veckor i stället för de planerade två veckorna. Urvalet av sju informanter hos utförare och beställare kunde ha större spridning i fler bolag och föreningar. Anledningen till att det inte blev större spridning var begränsad tid och brist på svar från potentiella informanter. Urvalet av informanter kunde även haft större geografisk spridning men utifrån tidsbegränsningen studiens författare hade att förhålla sig till ansågs utbredningen tillräcklig. Eftersom författarna har varit anställda hos utförare så har de försökt efter bästa förmåga vara lika kritiska mot beställare och utförare för att undvika systematiska fel. Intervjuerna blev analyserade och resultatet har lyfts i form av sammanfattningar och de faktiska citaten som sades. Den ursprungliga begränsningen att endast utvärdera ABSE 20-avtalet blev av informanternas svar svårt att följa. Då ABSE 20 hänvisar till bilagor i APSE blev författarna tvingade att också se över de andra delarna av APSE-paketet.

4.2.1 Fördelar

Då författarna har varit anställda hos drivningsentreprenörer finns en förståelse för de uppgifter som eventuellt kan dyka upp hos utförarna. Författarna har även avklarat två års skogsmästarutbildning på SLU och fått inblick i hur produktionsledarnas roll ser ut, den förkunskapen möjliggör intressanta och djuplodade intervjuer. Ingen av författarna har arbetat med avtal och har utifrån detta möjligt en mer objektiv syn på avtalsutformning. Intervjumetodik och analys har hämtats från tre olika litterära källor som samtliga har kunskap inom kvalitativa studier med djupintervjuer. Frågorna är sammansatta av båda författare som reviderades av handledare.

Det var långa intervjuer med informanterna som gav information att bearbeta och analysera. Eftersom intervjuerna hölls hos informanterna så var det en miljö som de var bekväma med. Alla utom en intervju genomfördes i ändamålsenliga lokaler för att hålla intervjuer utan störningsmoment. Handledaren har arbetat åt beställarsidan därmed har det funnits insyn i hur det fungerar och har varit ett stöd och rådgivare när författarna inte förstod vissa situationer.

4.2.2 Nackdelar

Författarna hade ingen utbildning inom samtalsmetodik förutom någon enstaka föreläsning som varit en del av utbildningen på Skogsmästarskolan. Utbildning inom juridik saknades hos författarna med undantag för en kortare del inom avtalsrätt och en juridisk översiktsskurs.

En av intervjuerna med utförare hölls i skogen vilket resulterade i en stressad intervju. Innehållet som den intervjun gav var kärnfull men den kunde fått mer uttömmande svar med en lugnare miljö.

Alla informanter fick detaljfrågorna i förväg som ställdes under intervjun. De var däremot olika inlästa på avtalen och hur de hade reflekterat över studiens frågor.

Vissa hade läst igenom ABSE 20 och kollat igenom avtal för att kunna besvara detaljfrågorna, medan andra inte hade haft tid att göra liknande efterforskningar. På vissa detaljfrågor gavs det spretiga och varierande svar och det var svårt att få enhetligt resultat. Några av detaljfrågorna visade sig svåra för informanterna att förstå. Då behövde intervjuaren ge exempel och förklara tankesättet med själva frågan. För att hitta och omformulera de frågor som blev svåra att förstå skulle frågorna behövs gå igenom med fler personer innan de skarpa intervjuerna genomfördes. I något enstaka fall såg inte informanten problem eller lösningar på vissa av frågorna. Intervjuaren gav då exempel som kan ha lett informanten in på vissa ämnen och på så vis riskerat påverka informantens svar. Då detta arbete görs som ett kandidatarbete med begränsad tid har det inte varit möjligt att ha fler intervjuer.

4.3 Potentiella tolkningsproblem

På frågan om avtalet upplevdes som rättvist fick studien delade svar. Tendenser kunde ses att beställarna var mer positiva till att fördelningen ser ut som den gör än vad utförarna gjorde. Att beställarna inte ser ett problem med jämvikten kan bero på att det i andra fall inte läggs lika mycket fokus på beställarens skyldigheter i avtalen. I ABSE 20 avtalet finns det flera delar som beställaren ansvarar för, problemet, som tas upp av utförarna, är att beställaren inte alltid följer punkterna. Att utföraren inte upplever att avtalet är jämlikt kan bero på att ordet *entreprenör* nämns oftare än ordet *beställare* i ABSE 20 avtalet. Resultatet i denna studie var svårbedömt vilket tydliggörs av dessa citat från intervjuerna:

”Jag tycker det är klart och tydligt att man ingår ett avtal av vem som är beställare och vem som är utförare att det är liksom ömsesidigt man förstår sin roll.” Beställare A.

”Jag skulle vilja säga att ABSE, som jag sa tidigare, det är AB, ABT och ABSE som är de jämpelta, jämbördiga generella bestämmelserna som finns på marknaden idag.” Beställare B.

”Om man läser ABSE där då är det ju mycket att det är utförare som har större ansvar. Så skulle jag tolka det, men har inte räknat och lagt ihop det men det är väl lite känslan om man läser igenom. Sen kan man också vända på det. Det är ju absolut så. Men det är ju den som utför det som är som sist på plats och verkligen kan dra i handbromsen i sista sekund.” Beställare C.

”Ja de är det väl på ett vis, men entreprenören har ju mer skarpare skyldigheter än vice versa. Om man då är partisk eller vad det sitter i det vet jag inte.” Utförare A.

”Nej, det finns inte, men samtidigt så kan jag tycka att jag vet vad jag ska förhålla mig till. Jag får ändå ett avtal som jag kan läsa. Sen i vilken nivå man läser, det är upp till var och en.” Utförare B.

”Det kanske står att de ska göra, men det är inte samma sak som att de gör det.” Utförare C.

4.3.1 Definition av verksamhetsområde

Ett verksamhetsområde måste givetvis definieras av vart beställaren har tillgängliga trakter, men det är en viktig fråga som bör belysas i samband med avtalstecknandet, för resultatet av hur informanterna ser på verksamhetsområdet visar att det definieras på olika sätt. Gemensamt är att informanterna ser en fördel att kunna erbjuda kortare pendelavstånd. Hur informanterna definierar ett hemområde beskrevs med egna ord. Det innebar att det ibland angavs i mil eller i tid. För att få ett enhetligt och jämförbart svar specificerade intervjuaren frågan till hur informanterna skulle definiera det i tid. Det resulterade i att svaren blev tydliga från både beställare och utförare. Fördelen med att styra informanterna till en definition i tid är att svaren blir jämförbara, nackdelen är att det kan finnas andra avgörande faktorer än tid som påverkar vad som upplevs som lämpligt pendelavstånd.

4.3.2 Definition av "I god tid"

I 2 kap. 2 § i ABSE 20 står det att *"Beställaren är skyldig att överlämna traktordirektiv i god tid innan traktordrag påbörjas i enlighet med vad som särskilt överenskommit i kontraktshandlingarna. Av traktordirektiv ska tydligt framgå vad som gäller för varje specifikt objekt och i övrigt uppfylla de krav som överenskommit i kontraktshandlingarna"*. På frågan om hur informanterna skulle definiera innebörden av att traktordirektivet ska lämnas ut "i god tid" blev det tydligt att det inte var en enkel fråga. Betydelsen av "i god tid" kan variera för var och en. Tydligt var att samtliga aktörer såg problem med att traktordirektiven inte lämnas i tillräckligt god tid. När intervjun gav informanterna möjligheten att tala om hur många dagar "i god tid" är blev svaren olika, men utförarna önskar en tydlig struktur angående vad "i god tid" innebär. Det blir tydligt att parterna inte alltid förstår hur APSE är tänkt att fungera. ABSE hänvisar till bilagan uppgiftsbeskrivning där syftet är att "i god tid" ska tydliggöras. Avtalshierarkin gör att ABSE:s "i god tid" blir gällande före det som avtalats i uppgiftsbeskrivningen. Att beställarna inte ställer sig positiva till att specificera "i god tid" kan bero på svårigheten att leverera körbara traktordirektiv jämnt under året då det kan uppstå situationer som gör att planerad avverkning inte går att driva vid angiven tidpunkt.

4.3.3 Innehåll i traktordirektiven

I avtalstexten nämns även att det ska framgå vad som gäller för varje specifikt objekt. Avtalstexten hänvisar vidare till bilagor där det ska tydliggöras vad som ska ingå i traktordirektiven. Resultatet visar att utförare och beställare ser att det förekommer fel i traktordirektivet trots denna skrivning. Utförarna ser problem som att det saknas uppgifter vilket innebär krav på kontakt med berörd virkesköpare/planerare. Det leder till att utförarna upplever det som ostrukturerat. Beställarna försvarar de fel som uppstår med att mänskliga eller externa faktorer såsom väderfenomen kan förändra förutsättningarna. Att det uppkommer fel i traktordirektiven är inte nytt då Mörk et al. (2017) tagit upp detta och gett lösningsförslag för att göra traktordirektiven tydligare. När det har varit ett återkommande problem borde parterna vara överens om att mer arbete bör göras för att hitta lösningar på detta problem.

4.4 Lönsamhetsförbättringar inom ABSE 20

Vad som skulle påverka informanternas lönsamhet om ABSE 20 ändrades svarade utförarna att beställarnas uppgifter påverkar i hög grad. Återigen nämns traktdirektiven. I 2 kap. 3 § i ABSE 20 står bland annat *“entreprenören ska i möjligaste mån undvika att skador uppkommer till följd av entreprenaden på t.ex. mark, vägar, vatten och kvarstående skog samt visa särskild hänsyn till natur- och kulturmiljöobjekt”*. Det står också att utföraren ska utföra uppdraget i enlighet med traktdirektiv och samtidigt utföra arbetet så att beställaren erhåller bästa produktionstekniska och ekonomiska resultat. Om utförarna får mer tid att kontrollera trakterna skulle de kunna förutse problem och planera arbetet utifrån ovanstående parametrar. Får inte utföraren möjlighet att göra detta finns risken att kostnader och osäkerhet ökar. Att det nämns av beställarna att hårdare krav och uppföljning internt hos beställarna kan visa att även beställarna ser behov av en revidering inom detta område.

4.4.1 Effektivisering av apteringsbestämmelser

Resultatet visar att för många sortiment blir en kostnadsökning för utförarna vilket både utförare och beställare är eniga om. Trots detta nämns att det ibland blir 20 till 25 sortiment i kontrast till de avtalade sex till nio olika sortiment i perioder. Vilket ökar osäkerheten hos utförarna. Nya sortiment leder till nya apteringsinstruktioner. Förarna får då lägga tid på att få skördaren att arbeta optimalt utefter denna nya apteringsinstruktion. *”Nej det är ju oftast att de inte fungerar klockrent på samma sortiment som ska in i både en skördare och en skotare, det är oftast mycket krångel med sånt.”* Utförare A.

Detta i kombination med de kvalitetskontroller som utförarna beskriver gör att det blir en negativ påverkan på produktionen. En tydlighet mot sågverken gällande vad det kostar att ta fram ett nytt sortiment och en rationalisering om vart utförarna tillreder dessa sortiment efterfrågas. Enligt erfarenhet från författarnas tid som maskinförare skiljer det sig mellan norr och söder men studien har inte visat hur många sortiment som körs i de geografiska områdena. Därmed krävs ytterligare forskning av vad rimligt sortimentantal är. När efterfrågan är hög och priserna stiger kan en fördelning av vinst mellan utförare och beställare eventuellt vara aktuellt. *“När det är bra tider så måste vi hitta incitament att vi kan fördela de här vinsterna på ett bättre sätt över hela kedjan. Som när det blir sämre tider så får vi också så att säga fördela ut förlusten och det tror jag, att de kommer alla parter att acceptera.”* Beställare B.

4.4.2 Premiering av kvalitet i uppdragen

Resultatet visar utförarnas och beställarnas syn på ett premieringssystem för kvalitet inom avtalat uppdrag. Både beställare och utförare har svarat positivt till ett premieringssystem. Det premieringssystem som en del aktörer använder sig av idag kräver vissa förutsättningar för att vara ekonomiskt fördelaktigt. Därav bör det inte vara ett krav med premiering utan en frivillig överenskommelse. Både utförare och beställare nämner att de tror att ett premiesystem skulle öka incitamentet för utföraren att leverera det beställaren önskar. Därav kan det vara av intresse för skogsbranschen att undersöka hur detta ska gå till.

4.4.3 Mer självständig entreprenad

Entreprenaden bedrivs genom partiell outsourcing. Det innebär att beställaren har delvis inflytande över utförarens verksamhet. Att beställaren har den kontrollen behöver inte vara självklart. Resultatet visar att fördelningen av vad utföraren och beställaren ska ansvara för är en komplicerad fråga. Att lägga över delar som idag är hos beställaren upplevs av informanterna som möjligt men inte självklart. Det skulle behövas ytterligare krav på utbildning och kvalitetskontroller av utförarna. Samtidigt upplever utförarna att en del parter som i dagsläget utför kontroller av dem inte har den kunskap som krävs vilket kan göra att utbildningen anses onödig av utföraren. Av intervjuerna framgår att dialog mellan utförare och beställare är önskvärd. Dock har studien också visat att det inte alltid går att få tag i varandra av olika anledningar. Denna studie kan inte ge ett slutgiltigt besked av hur ett förslag om mer självständig entreprenad kan se ut men resultatet visar en efterfrågan av vidare utveckling inom arbetsfördelningen.

4.4.4 Gemensamma lönsamhetsförbättringar

När informanterna funderade på gemensamma lösningsförslag var framförhållning av trakttdirektiv en punkt som lyftes. Som tidigare nämnts skulle det öka möjligheten för utföraren att kunna förutse eventuella problem, minska stress och oförutsedda kostnader för beställaren och utföraren. Om trakttdirektiven innehöll det som krävs för att utföra arbetet kan eventuella detaljfrågor om uppdraget diskuteras mellan parterna. Om det i kombination med att hårdare krav ställs på beställaren vad som ska ingå i trakttdirektiven kan det leda till förbättrat samarbete mellan utförare och beställare och minska irritation som kan uppstå. Att en del beställare inte ser att en förändring av ABSE 20 skulle kunna öka lönsamheten för parterna kan bero på att de ser ABSE 20 som enbart ett samarbetsavtal, lönsamheten regleras i stället i bilagorna.

4.5 Avsteg, avvikelser och ändringar i ABSE 20

Resultaten visar att parterna upplever att de kan förändra ABSE 20 avtalet men att de inte gör det. Att de inte ändrar i avtalet trots att ett indirekt avsteg sker, exempelvis att information saknas i trakttdirektiven, kan bero på att utförare och beställare vill arbeta enligt ABSE 20. Det kan också bero på att ändringar och behov av avsteg utförs praktiskt i vardagen och förändringarna då inte når de som för vardera parten tecknat avtalen.

4.5.1 Upplevda olägenheter med ABSE 20 avtalet

Resultatet ger exempel på problem att anlita tillfällig personal, dubbel information, svårigheter med att nå avtalade volymer samt att det är svårt att leverera trakttdirektiv i god tid. Det resultatet kommer fram till kan ge en förståelse för situationer där avtalet inte fungerar optimalt. Vidare undersökning inom dessa områden bör göras för att hitta lösningar på dessa problem.

4.5.2 Hantering av avvikelser

Resultatet visar olika sätt som beställare och utförare hanterat avvikelser som uppstått. Studien påvisar att det finns behov av utbildning i APSE för de som styr avtalsefterlevnad hos både beställare och utförare. Resultatet visar att det

förekommer individuella lösningar som i flera fall sker muntligt. Avtal som sker muntligt kan ses som en enkel lösning vid det tillfället men det kan bli problematiskt. I 8 kap. 35 §, 36 § och 37 § i aktiebolagslagen regleras vem som får teckna avtal för företagen. Anställda kan teckna avtal i enlighet med 2 kap. 10 § 2st i avtalslagen, denna rätt ges ofta till personer vars arbete kräver det mandatet. Rätten till att fatta avtal kan också uppstå genom att företagets firmatecknare vid upprepade tillfällen accepterat att en anställd ingått avtal för bolagets räkning, så kallad toleransfullmakt i enlighet med prejudicerande fall (NJA 1990 s. 591). Detta kan leda till att det ursprungliga avtalet inte längre blir giltigt. Om utföraren frångått ABSE 20 avtalet men fått ett muntligt godkännande av till exempel produktionsledare eller virkesköpare riskerar utföraren att få problem. Om parterna i efterhand blir oense i en muntligt avtalad överenskommelse kan det vara svårt att bevisa vad som avtalats. Beställaren har större ekonomiska förutsättningar än utföraren (Eriksson & Eliasson 2023) vilket kan ge dem större möjligheter att vinna en tvist i domstol.

4.5.3 Utvecklingsförslag från informanterna

Resultatet visar att det finns en efterfrågan bland informanterna att utveckla ABSE 20. Studien har fokuserat på traktdirektiven då det upplevs som ett stort problem för samtliga informanter. Det beror ibland på att informanterna inte har kännedom om de möjligheter som finns i APSE. Ytterligare undersökningar om hur en underentreprenörsmall ska se ut kan vara aktuellt då det påtalats problem med detta i denna studie.

4.6 Slutsats

Denna studie kan ge underlag för framtida forskning. Då studien endast intervjuat sju beställare och utförare fångas inte hela branschens uppfattning av ABSE 20 avtalet. Det ger dock en indikation på olika problemområden med behov av vidare forskning.

Studien visar däremot att det finns en efterfrågan av att revidera delar av avtalet.

- Att definiera framförhållning av traktdirektiv med meningen "I god tid" kan riskera att skapa både samarbets- och ekonomiska problem för både utförare och beställare. Om beställaren skulle lyckas leverera traktdirektiven med större marginal skulle förutsättningarna för att lyckas både ekonomiskt och drivningstekniskt bli bättre. Därav ger studien förslag om utbildning i hur avtalet ska fungera samt att ordningsföljden ändras så att ersättningsbilagan och uppdragsbeskrivning blir gällande före ABSE 20.
- Att det saknas innehåll i traktdirektiven är ett problemområde som både utförare och beställare anser. Hårdare krav på beställare och att tydliggöra vad minimumkravet som traktdirektiven ska innehålla föreslås som eventuella lösningsförslag.
- Informanterna har uttryckt ett behov av att skogsbranschen behöver tydliggöra lämplig restid för maskinförarna. En timme till arbetet beskrivs som en tolererbar nivå. Det är en viktig faktor att beakta för

ersättningsförhandlingen där båda parter är överens om geografin för verksamhetsområdet från början.

Referenser

- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Liber.
- Ericsson, F. (1996). *Hur påverkar osäkerhet och risk utbudet på den svenska virkesmarknaden?* (Arbetsrapport nr 324). Skogforsk.
https://www.skogforsk.se/cd_20190114161654/contentassets/84b446c7a84145649325b23a90331abf/arbetsrapport-324-1996.pdf [2024-07-30]
- Eriksson, B. & Eliasson, L. (2023). *Ekonomiska prestationer i entreprenadskogsbruket 2021*. (Arbetsrapport nr 1147). Skogforsk.
https://www.skogforsk.se/cd_20230213171835/contentassets/f98bc731dff84fe88301f39fa68d1054/arbetsrapport-1147-2023-ekonomiska-prestationer-i-entreprenadskogsbruket-2021.pdf [2024-07-17]
- Eriksson, B., Woxblom, L. & Wennström, U. (2019). *Ekonomiska prestationer i entreprenadskogsbruket år 2013 - 2017*. (Arbetsrapport nr 1029). Skogforsk.
https://www.skogforsk.se/cd_20191125135951/contentassets/13410b9c9cc04671a4101601222856c1/arbetsrapport-1029-2019.pdf [2024-07-30]
- Johannesson, T. & Sääf, M. (2017). *Entreprenadskogsbrukets förutsättningar - en sammanställning av synpunkter från beställare och utförare av skogsentreprenad*. (Arbetsrapport nr 947). Skogforsk.
<https://www.skogforsk.se/contentassets/673641ac85504a2e9e19d548fb67051b/entreprenadskogsbrukets-forutsattningar---arbetsrapport-953-2017.pdf> [2024-07-17]
- Klingberg, G. & Hallberg, U. (red.) (2021). *Kvalitativa metoder - helt enkelt! 1:1*. Studentlitteratur AB.
- Kylén, J.-A. (2004). *Att få svar- intervju, enkät, observation*. 1. uppl. Bonnier utbildning AB.
- Mörk, A., Sääf, M. & Jönsson, P. (2017). *Förslag till riktlinjer för bättre traktdirektiv*. (Arbetsrapport nr 943). Skogforsk.
https://www.skogforsk.se/cd_20190114162714/contentassets/6442e462e67e40cfa11d115429a11b43/forslag-till-riktlinjer-for-battre-traktdirektiv-arbetsrapport-943-2017.pdf [2024-07-30]
- NJA 1990 s.591
- Skogforsk (u.å.a). *APSE - Avtalspaket för skogsentreprenad*.
<https://www.skogforsk.se/apse/om-apse/> [2024-07-22]
- Skogforsk (u.å.b.). *Allmänna bestämmelser för skogsentreprenad, ABSE 20*.
<https://www.skogforsk.se/apse/allmanna-bestammelser/> [2024-07-30]
- Woxblom, L., Sandahl, C. & Sääf, M. (2021). *Utvecklad samverkan i skogsbruket - Beskrivning och utvärdering av en utvecklingsinsats för att främja dialog och ledarskap vid två svenska skogsföretag*. (Arbetsrapport nr 1099). Skogforsk.
https://www.skogforsk.se/cd_20211115102409/contentassets/437504a093c44204ab36a7814caeb74a/arbetsrapport-1099-2021.pdf [2024-07-17]

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguide

Vem är du?

Vilken roll har du och vad innebär den?

(Utförare) Vilka bolag/föreningar har ni avtal med? Är ert avtal uppfört enligt ABSE20 eller annan avtalsmall? Om beställaren eller ni har önskemål om att ändra villkoren från avtalen, hur är tillvägagångssättet, sker det en förhandling, är det vanligt förekommande?

Hur ser ni på er möjlighet att påverka ert avtal som utförare?

(Beställaren) Finns det delar i de generella villkoren som ni ändrar när ni skriver avtal med utförare? *Isåfall vad och varför?*

Skulle du på rak arm kunna säga något problem med de generella villkor ni använder idag?

Kan du komma på något som skulle öka lönsamheten för din verksamhet om de generella villkoren ändras? *Isåfall hur?*

Har det uppstått tveksamheter om hur de generella avtalen ska tolkas? *När och i vilken situation?*

Har situationer där tvist uppstått genom att kommunikation skett på annat sätt än vad som angivits i avtalen? (Kapitel 6 paragraf 3)

Upplever du att ni håller er del i avtalet? *Finns det delar som är svåra att uppfylla i er organisation?*

Håller motparten sin del i avtalet? *Vad händer/ har hänt när den andra parten inte håller sina delar av avtalet?*

Känner du att avtalen är rättvist balanserade?

Känner du att du har möjlighet att påverka de generella avtalen i din roll?

(Utförare) Känner du att du kan driva ditt företag på det sätt du vill eller skulle du önska minskat inflytande från beställaren exempelvis utbildning, kontroll och rättighet till maskindata?

(Beställaren) Tycker du att entreprenaden fungerar tillfredställande eller önskar du mer självverksam entreprenad där de sköter sig mer självständigt?

Skulle ändringar i apteringen kunna förändra lönsamheten? *Får ni ersättning för det ekonomiska bortfall som kan uppstå? Skulle detta behöva regleras i ABSE 20 eller andra generella avtal?*

Har maskingrupperna ett mindre hemområde/kärnområde eller flyttar dom runt i en större region? *Hur påverkas ni av att det ser ut på det sättet? Hur skulle du definiera ett hemområde? Skulle detta behöva lyftas i de generella avtalen?*

(Beställaren) *Vilka svårigheter finns det hos er för att kunna erbjuda ett kärnområde som medger rimliga pendelavstånd för maskinförare?*

(Utförare) *Är det lätt att behålla anställda? Skulle ett hemområde göra det lättare att behålla anställda?*

Blir det många små trakter? Hur påverkas ni av det?

Hinner traktdirektiven komma utföraren till hands i tillräckligt god tid? *Om inte hur skulle avtalet kunna förtydliga att detta måste fungera? Hur många veckor skulle du önska?*

Stämmer uppgifterna i traktdirektiven? *Hur påverkas ni av felaktiga traktdirektiv? Hur kan ni förbättra förutsättningarna för framtida traktdirektiv? Vad händer om planeringen/traktdirektiv inte stämmer eller inte kommer ut i tid?*

Om det skulle uppstå problem i uppdraget hur löser ni det mellan utförare och beställare?

Tycker du att det skulle behövas en punkt i avtalet som ger ersättning för bra kvalitet för utförande och planering/ traktdirektiv från beställaren?

Skulle det behövas ett minimumkrav för vad som ska ingå och vara korrekt i traktdirektiven som skrivs in och tydliggörs i ABSE 20 / era generella villkor?

Vad ser du som den viktigaste / bästa utvecklingspotentialen av ABSE20 eller allmänna villkor för att få lönsammare avtal för både beställare och utförare?

Frågelista till utförare

Utvärdering ABSE 20

1. Vilka bolag/ föreningar har ni avtal med? Är ert avtal uppfört enligt ABSE 20 eller annan avtalsmall?
2. Om beställaren eller ni har önskemål om att ändra villkoren i avtalet, hur är tillvägagångsättet, sker det en förhandling, är det vanligt förekommande?
3. Hur ser du på din möjlighet att påverka ert avtal som utförare av skogsentreprenad?
4. Ser du några problem med ABSE 20 eller de generella avtal ni använder idag?
5. Har det uppstått tveksamheter om hur ABSE 20 eller generella avtalen ska tolkas?
6. Finns det delar i ABSE 20 eller de generella avtalen som är svåra att uppfylla för ert företag?
7. Vad händer/ har hänt om den när beställaren inte håller sin del av avtalet?
8. Tycker du att avtalen är rättvist balanserade?
9. Känner du att du har möjlighet att påverka ABSE 20 eller de generella avtalen i din roll som entreprenör?
10. Känner du att du kan driva ditt företag på det sätt du vill eller skulle du önska minskat inflytande från beställaren? Exempelvis utbildning, kontroller och rättighet till maskindata?
11. Kan du komma på något som skulle öka lönsamheten för din verksamhet om ABSE 20 eller de generella avtalen ändras?
12. Skulle ändringar i aptering kunna förändra lönsamheten för ert företag?
13. Har era maskingrupper ett mindre hemområde/kärnområde eller flyttat de runt i en större region?
14. Hinner traktdirektiven komma er tillhands i tillräckligt god tid?
15. Stämmer uppgifterna i traktdirektiven?
16. Om det skulle uppstå problem i uppdraget hur löser ni det mellan utförare och beställare?
17. Tycker du att det skulle behövas en del i avtalet som ger ersättning eller på annat sätt premierar bra kvalitet på både utförande av entreprenaden, planerande av trakten samt traktdirektivet?
18. Skulle det behövas ett minimumkrav för vad som ska ingå och vara korrekt i traktdirektiven som skulle tydliggöras i ABSE 20 eller ert generella avtal?
19. Vad ser du som den viktigaste / bästa utvecklingspotentialen av ABSE 20 eller de generella avtalen ni har som skulle öka lönsamheten för både beställare och utförare?

Frågelista till beställare

Utvärdering av ABSE 20

1. Finns det delar i ABSE 20 eller *de generella avtalen* som ni ändrar när ni skriver avtal med utförare?
2. Ser du några problem med ABSE 20 eller *de generella avtalen* ni använder idag?
3. Har det uppstått tveksamheter om hur ABSE 20 eller *de generella avtalen* ska tolkas?
4. Finns det delar i ABSE 20 eller *de generella avtalen* som är svåra att uppfylla i er organisation?
5. Vad händer/ har hänt när utföraren inte håller sina delar av avtalet?
6. Känner du att avtalen är rättvist balanserade?
7. Känner du att du har möjlighet att påverka ABSE 20 eller *de generella avtalen* i din roll?
8. Tycker du att entreprenaden fungerar tillfredställande eller önskar du mer självverksam entreprenad där de sköter sig mer självständigt?
9. Kan du komma på något som skulle öka lönsamheten för din verksamhet om ABSE 20 eller *de generella avtalen* ändras?
10. Skulle ändringar i avtalet kunna förändra lönsamheten?
11. Har maskingrupperna ett mindre hemområde/kärnområde eller flyttar de runt i en större region?
12. Hinner traktordirektiven komma utföraren till hands i tillräckligt god tid?
13. Brukar det uppkomma fel i traktordirektiven som gör att utföraren får svårigheter att utföra sitt arbete?
14. Om det skulle uppstå problem i uppdraget hur löser ni det mellan utförare och beställare?
15. Tycker du att det skulle behövas en del i avtalet som ger ersättning eller på annat sätt premierar bra kvalitet på både utförande av entreprenaden, planerande av trakten samt traktordirektivet?
16. Skulle det behövas ett minimumkrav för vad som ska ingå och vara korrekt i traktordirektiven som skrivs in och tydliggörs i ABSE 20 eller *de generella avtalen*?
17. Vad ser du som den viktigaste / bästa utvecklingspotentialen av ABSE 20 eller *de generella avtalen* för att få lönsammare avtal för både beställare och utförare?

Exempel matris för analys

Matris 5. Beställare med ABSE avtals svar gällande potentiella lönsamhetsförbättringar i ABSE 20 avtalet.

	Beställare 1	Beställare 2	Beställare 3	Sammanfattning
Fråga 9 <i>Kan den intervjuade komma på någon ändring som skulle öka lönsamheten för denne?</i>	Väldigt svår fråga att besvara. Kommer på saker som kan fungera kortsiktigt men inte under en längre period.	Ser att det är i kommunikationen som man kan tjäna pengar. Undvika tidstjuvar som en faktor som skulle kunna öka lönsamheten.	Kommer på saker men det ligger i APSE bilagan uppdragsbeskrivningen.	Svår fråga för beställarna att svara på. De är inte eniga och ser mest kortsiktiga lönsamhetsökningar.
Fråga 10 <i>Hur påverkas de av apteringsbestämmelser?</i>	Apteringen påverkar absolut. Förbättras mätningen och ännu mer går på automatik så att det blir mindre spill skulle alla tjäna bättre. Upplever att vissa utförare tycker att slumpstammar påverkar negativt medan andra inte tycker de spelar stor roll.	Säger att normalt ska det köras med 6 – 9 sortiment men under vissa perioder får vissa köra 20 – 25 sortiment. Det påverkar lönsamheten och produktionen för utföraren. Men kunden blir nöjd att få de som den vill.	Ser att fler sortiment blir en större utmaning för utföraren.	Beställarna ser att för många sortiment kan medföra bekymmer i bland annat produktion för utföraren.
Fråga 15 <i>Skulle informanten önska en del i avtalet som skulle premiera bra kvalitet på olika delar?</i>	Tycker det skulle vara en bra sak att kunna ge extra ersättning eller avdrag om utförarna inte når krav på kvalitet. Ser att det skulle öka incitamentet för bättre mätnoggrannhet.	Använder sig av ett system som ger en gratifikation då utföraren når viss kvalitet. Utföraren kan få betala tillbaka lite om de inte når rätt nivå.	När inte utföraren rätt kvalitet med virkestillredningen så kan det medföra ett prisavdrag.	Beställarna ser möjligheter med att kunna ge extra ersättning eller avdrag på kvalitet.
Fråga 17 <i>Vad ser den intervjuade som den bästa utvecklingspotentialen för ABSE 20 för att öka lönsamheten för båda parter?</i>	Ser delen att kunna premiera de som håller hög kvalitet som en bra utvecklingspotential.	Tror inte att ABSE kan styra lönsamheten. Menar att den säkerhetsställda lönsamheten om delar missas i avtalen. Den förhindrar förluster.	Bli bättre på att efterleva det som faktiskt står i uppdragsbeskrivningen.	Beställarna ser olika på frågan.
Citat från intervju	Angående primering "Jag tycker det vore bra att liksom premiera det på något sätt med till exempel extra ersättning"	"Vissa sortiment kan vara direkt olönsamma"	"Jag tror ju att i grunden så här att avtalet är en fundamental del i och med att det är liksom två juridiska personer som ska vara överens och den är jätteviktig att det är tydligt och att det är rätt"	

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.